



# Blik op informele netwerken

Onderzoek naar informele netwerken binnen de gemeente Ede

Auteurs: Matthijs Terpstra

Monique van der Meulen

© CIVIQ, mei 2006

# Inhoudsopgave

1.	<i>Inleiding</i> .....	1
1.1.	Aanleiding.....	1
1.2.	Vraagstuk.....	1
1.3.	Aanpak.....	2
1.4.	Leeswijzer.....	3
2.	<i>Informele netwerken</i> .....	4
2.1.	Definitie.....	4
2.2.	Hoe ontstaan informele netwerken? .....	4
3.	<i>Ede-Zuid</i> .....	7
3.1.	Overkoepelend overzicht huidige netwerken Ede-Zuid .....	7
3.2.	Rietkampen .....	8
3.3.	Maandereng.....	10
3.4.	Ede Oud-Zuid.....	14
4.	<i>Lunteren</i> .....	21
4.1.	Achtergrondinformatie .....	21
4.2.	Huidige netwerken.....	21
4.3.	Samenstelling.....	23
4.4.	Activiteiten en ondersteuning .....	24
4.5.	Behoeftte aan nieuwe netwerken .....	25
5.	<i>Nieuwe informele netwerken</i> .....	26
5.1.	Knelpunten en succesfactoren huidige situatie.....	26
5.2.	Ontwikkelen nieuwe informele netwerken.....	27
5.3.	Ondersteuning .....	28
5.4.	Rol van de gemeente .....	29
6.	<i>Methodieken</i> .....	32
6.1.	Methodieken voor het opzetten van netwerken.....	32
6.2.	Methodieken voor het opzetten van activiteiten.....	34
6.3.	Succes- en faalfactoren.....	35
7.	<i>Voorstel op maat</i> .....	37
7.1.	Voorstel op maat voor Rietkampen.....	37
7.2.	Voorstel op maat voor de Maandereng .....	38
7.3.	Voorstel op maat voor Ede-Oud-Zuid.....	39
7.4.	Voorstel op maat voor Lunteren .....	42
7.5.	Voorstel op maat voor jongeren .....	43
8.	<i>Conclusies</i> .....	45
8.1.	Definitie.....	45
8.2.	Ontstaan en opzetten nieuwe informele netwerken.....	45
8.3.	Rol gemeente.....	46
9.	<i>Aanbevelingen</i> .....	48
9.1.	Ondersteuning formele netwerken.....	48
9.2.	Rol van de gemeente .....	50

## Bijlagen

1. Geïnterviewde formele netwerken
2. Geïnterviewde sleutelfiguren
3. Voorbeelden methodieken

# 1. Inleiding

## 1.1. Aanleiding

Door alle ontwikkelingen op het terrein van zorg en welzijn (Community Care, vergrijzing en de Wmo) komt de verantwoordelijkheid voor die zorg en welzijn meer bij de gemeenten en dichter bij de burger te liggen. Het wordt steeds belangrijker dat burgers een rol spelen bij deze zorg. Dit sluit prima aan bij de behoeften van cliënten uit de zorgsector, die zelfstandig in gewone woonwijken wonen. Zij stellen juist een laagdrempelig contact met buurtgenoten op prijs. In onze drukke samenleving ontbreekt de vanzelfsprekendheid van 'burenhulp' echter nog vaak.

De gemeenten Ede en Veenendaal zijn in het kader van de ontwikkelpilot voor de Wmo actief met dit onderwerp bezig. Om de druk op mantelzorgers en vrijwilligers te verminderen, richt de pilot zich op de mobilisatie van vrijwilligers uit de lokale gemeenschap en de relatie tussen informele netwerken en professionele ondersteuning. Dit rapport richt zich op het deelproject: *het versterken van informele netwerken in de buurt*.

Dit deelproject sluit aan bij het project Stedelijke Ontwikkeling Ede (SOE), dat mensen wil leren in hun eigen directe woon- en leefomgeving een netwerk op te bouwen waarin zij vrijwillige hulpverlener kunnen zijn maar ook als hulpvrager hulp kunnen krijgen. Hierbij wordt samengewerkt met bestaande verbanden in de wijk en met de daar werkende professionele organisaties. Om dit te bereiken moet een methodiek worden ontwikkeld voor het opbouwen van een informeel netwerk.

## 1.2. Vraagstuk

De gemeente Ede wil in het kader van het SOE-project beter zicht krijgen op de informele netwerken. CIVIQ is gevraagd in het kader hiervan een onderzoek te doen naar de informele infrastructuur binnen 3 wijken in Ede-Zuid (Maandereng, Rietkampen en Ede Oud-Zuid) en het dorp Lunteren. De probleemstelling bestaat uit drie kernvragen:

1. *Welke informele netwerken zijn er te onderkennen in een wijk?*
2. *Hoe kan een individu een informeel netwerk opbouwen in zijn eigen buurt of wijk?*
3. *Hoe kan de gemeente daarin ondersteunen?*

Wat precies verstaan wordt onder een informeel netwerk is onderdeel van het onderzoek. Vooralsnog gaat de gemeente uit van de 'werkdefinitie' voor informeel netwerk: *een stelsel, bestaande uit andere individuen, instellingen (zoals kerken en scholen) die vrijblijvend en zonder vaste structuur zorgen voor sociale binding in de wijk en die in nauw contact met elkaar staan*.

In het onderzoek staan de volgende deelvragen centraal:

- Waaruit bestaan de informele netwerken in de wijk?
- Welke ondersteuning krijgen de buurtbewoners?
- Waar hebben ze behoefte aan?

- Wat kan de gemeente daarin doen?
- Welke instellingen werken in deze wijken en wat zijn hun activiteiten op het gebied van informele activiteiten (waaronder informele hulp)?
- Welke knelpunten en belemmeringen zijn er in deze buurt(en) voor bestaande informele netwerken of voor het opzetten van nieuwe informele netwerken?
- Welke methodieken zijn geschikt voor het opbouwen van een informeel persoonlijk netwerk door bewoners zelf en hoe kan de gemeente hierin ondersteunen?
- Welke definitie moet er uiteindelijk gehanteerd worden voor informele netwerken?

Het eindresultaat van dit project is een onderzoeks- en adviesrapport met daarin:

- inzicht in het aantal, samenstelling, activiteiten en omvang van de informele netwerken;
- inzicht in de behoefte aan (nieuwe) impulsen voor het activeren van informele netwerken;
- inzicht in welke instellingen ondersteuning bieden aan informele netwerken of dit zouden kunnen doen;
- inzicht in hoe de lijnen tussen de professionele ondersteuning en het informele netwerk gelegd zou kunnen worden;
- advies voor het ontwikkelen van een (of meerdere) methodiek(en) voor het opbouwen van een informeel persoonlijk netwerk door bewoners zelf. De te ontwikkelen methodiek moet flexibel zijn en toepasbaar in diverse wijken (maatwerk moet mogelijk zijn);
- advies m.b.t. de ondersteuning van de gemeente op bovenstaand punt.

### 1.3. Aanpak

In overleg met de gemeente is ervoor gekozen om via de formele netwerken in de wijk de ingang te zoeken met informele netwerken. Na een bureauanalyse van relevante documentatie met betrekking tot Ede-Zuid en Lunteren, heeft de gemeente 6 partners uit de formele netwerken in Ede-Zuid en 6 uit Lunteren geselecteerd voor het onderzoek. Op basis van interviews met deze partners, is een eerste beeld geschetst van de formele en informele netwerken binnen de wijken van Ede-Zuid en binnen Lunteren. De formele netwerken hebben tevens sleutelfiguren aangedragen die een grote rol spelen binnen de wijken en geïnterviewd konden worden. In Ede-Zuid waren sleutelfiguren snel bereid om mee te werken aan het onderzoek. In Lunteren wordt de gemeente Ede regelmatig als een bedreigende partij gezien voor de autonomie van het dorp. Voor sommige Lunteranen was dat ook een reden om niet mee te werken aan de interviews.

Op basis van de interviews met de formele netwerken en de sleutelfiguren in de verschillende wijken en Lunteren, is in een eerste conceptrapportage een beeld geschetst van het ontstaan van informele netwerken en de rol die de gemeente in het opzetten van deze netwerken kan spelen. Daarnaast worden hiertoe een aantal methodieken aangereikt.

Deze eerste opzet, aangevuld met methodieken is in een interactieve bijeenkomst met de verschillende geïnterviewden getoetst, aangevuld en waar nodig gewijzigd. Het eindresultaat is deze eindrapportage waarin alle adviezen richting de gemeente Ede verwerkt zijn en waarin de kernvragen van het onderzoek worden beantwoord.

## 1.4. Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft het ontstaan van informele netwerken en de nieuwe definitie van informele netwerken die tijdens dit onderzoek is ontstaan. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een beeld geschetst van de verschillende wijken in Ede-Zuid als het gaat om bestaande netwerken, de samenstelling ervan, de activiteiten en ondersteuning en de behoefte aan nieuwe netwerken. Hoofdstuk 4 beschrijft dezelfde onderwerpen, alleen dan voor het dorp Lunteren. Het opzetten van nieuwe informele netwerken komt aan bod in hoofdstuk 5. Hoofdstuk 3, 4 en 5 zijn geschreven vanuit het oogpunt van de geïnterviewden. De overkoepelende blik van CIVIQ komt vanuit hoofdstuk 6 in beeld. In dit hoofdstuk worden bestaande methodieken genoemd uit andere gemeenten waarbij een relatie is met actief burgerschap en informele netwerken. Hoofdstuk 7 beschrijft een voorstel voor het opzetten van informele netwerken in de verschillende wijk van Ede-Zuid en Lunteren. De conclusies uit het rapport staan centraal in hoofdstuk 8. Het rapport eindigt met aanbevelingen voor de gemeente Ede.

## 2. Informele netwerken

Dit hoofdstuk kijkt eerst naar de definitie van informele netwerken en beschrijft daarna hoe informele netwerken volgens de geïnterviewden ontstaan.

### 2.1. Definitie

De gemeente heeft de volgende werkdefinitie geformuleerd voor een informeel netwerk: *een stelsel, bestaande uit andere individuen, instellingen (zoals kerken en scholen) die vrijblijvend en zonder vaste structuur zorgen voor sociale binding in de wijk en die in nauw contact met elkaar staan.*

De geïnterviewden konden zich grotendeels in deze werkdefinitie vinden. Het enige punt waarover discussie ontstond, was het gebruik van instellingen. Is informeel een verbinding tussen burgers alleen of kan er ook een organisatie achter zitten? Contacten tussen mensen ontstaan door ontmoetingen. Deze ontmoetingen vinden vaak plaats rondom instellingen en organisaties zoals kerken, scholen, buurthuizen en verenigingen. Informele netwerken zijn dus onlosmakelijk verbonden met instellingen en organisaties. In dit onderzoek zijn zij nadrukkelijk opgenomen in de opsomming van formele en informele netwerken. Ze gelden echter vooral als de basis van waaruit informele netwerken ontstaan. Aangezien organisaties en instellingen een vaste structuur hebben, vormen ze ons inziens geen onderdeel van het informele netwerk zelf.

Samengevat kunnen we na de inbreng van de geïnterviewden te hebben meegenomen de volgende definitie hanteren:

*Een informeel netwerk is een stelsel van individuen die vrijblijvend en zonder vaste structuur zorgen voor sociale binding in de wijk en die in nauw contact met elkaar staan.*

### 2.2. Hoe ontstaan informele netwerken?

#### 2.2.1. Blik vanuit Ede-Zuid

In de ogen van de geïnterviewden ontstaan informele netwerken doordat mensen elkaar ontmoeten. Uit een ontmoeting, in een formele of informele omgeving, kunnen nieuwe vriendschappen of contacten ontstaan. Er kunnen diverse aanleidingen zijn voor een ontmoeting. In de interviews komen de volgende aanleidingen het meest naar voren:

1. *De behoefte om elkaar te leren kennen*  
Men organiseert bijvoorbeeld een barbecue wat later uitgroeit tot een jaarlijks buurtfeest. Op deze manier ontstaan ontmoetingen en nieuwe informele netwerken.
2. *Een gezamenlijk ervaren probleem of onvrede, bijvoorbeeld in de buurt*

Op basis van het probleem of de onvrede wordt bijvoorbeeld een bijeenkomst georganiseerd. Veel buurtcommissies ontstaan op deze manier. Soms blijft het netwerk bestaan als het probleem weg is, soms verdwijnt het.

3. *Een gezamenlijk doel*  
Als meerdere mensen zich willen inzetten voor een bepaald doel (zoals het schoonmaken van de leefomgeving of een nieuwe speeltuin) leert men elkaar beter kennen en ontstaan nieuwe informele netwerken.
4. *Organisaties en instellingen waar men elkaar ontmoet, zoals de kerk, de school of een vereniging.*  
De Duivenvereniging speelt bijvoorbeeld een grote rol in Ede Oud-Zuid, hierdoor hebben veel mensen in de buurt elkaar leren kennen.
5. *Activiteiten die men samen doet*  
Het samen doen van activiteiten leidt tot kennismaking en mogelijk tot nieuwe informele netwerken.
6. *Initiatief van een formeel netwerk*  
Vanuit Woonstede kwam bijvoorbeeld de behoefte om een gesprekspartner te hebben van bewoners uit de huurcomplexen. Er zijn op die manier verschillende bewonerscommissies ontstaan.

Voor het ontstaan van ontmoetingen zijn aanleidingen of activiteiten nodig, geven de sleutelfiguren aan. Dit kan geïnitieerd worden vanuit het welzijnswerk.

De fysieke omgeving wordt genoemd als een belangrijke randvoorwaarde voor het ontstaan van informele netwerken. Mensen moeten zich veilig voelen in de buurt en betrokken bij de buurt. Op het moment dat een straat verloedert, verdwijnt die betrokkenheid.

De geïnterviewden vanuit de formele netwerken noemen betrokkenheid bij elkaar als een belangrijke voorwaarde voor een klimaat met veel informele netwerken. Het "ons kent ons-gevoel." Dit gevoel ontbreekt echter veelal in Ede Oud-Zuid. Daarnaast komt de druk waaruit iets moet ontstaan aan de orde. Als een informeel netwerk niet vanuit een bestaande behoefte ontstaat, maar van bovenaf wordt opgelegd, zit er meer druk achter en heeft het veel minder kans van slagen.

### 2.2.2. *Blik vanuit Lunteren*

De Lunteranen geven de volgende redenen voor het ontstaan van ontmoetingen en daardoor mogelijk informele netwerken:

1. *Vanuit familienetwerken: deze zijn heel hecht in Lunteren*  
Veel familie blijft in de buurt wonen en vangt elkaar op als er iets is.
2. *Vanuit verenigingen en vrijwilligersorganisaties*  
Men leert elkaar kennen en komt met nieuwe ideeën om dingen samen te doen. Soms ontstaat hierdoor weer een soort organisatie, soms ook niet.
3. *Vanuit de kerk*  
Hieruit ontstaan nieuwe kennissenkringen die wel of niet soms gepaard gaan met nieuwe activiteiten.
4. *Door een gezamenlijk probleem of een gezamenlijk doel*  
Mensen worden opgetrommeld om hieraan deel te nemen waardoor nieuwe contacten ontstaan.
5. *Nieuwe bewoners die zoeken naar contacten*

Randvoorwaarden voor het ontstaan van ontmoetingen liggen voor de Lunteranen bijvoorbeeld in de mentaliteit van de bewoners en de samenhang. De bewoners van Lunteren zijn over het algemeen erg begaan met hun omgeving en betrokken bij elkaar. De aard van de bewoners is dat ze alles zelf willen regelen. "Het is *ons* dorp". Als er bijeenkomsten worden georganiseerd voor het dorp, met welke reden dan ook, is de opkomst vaak erg hoog.

Ook de samenstelling van de buurt speelt een rol bij het ontstaan van netwerken. Hoe homogener de buurt, hoe makkelijker nieuwe contacten ontstaan. Als voorbeeld wordt de Wormhoefswijk genoemd, waar van oudsher al een goede band bestond tussen de bewoners. Het waren allemaal huurwoningen en mensen zaten in vergelijkbare situaties. Indische en Nederlandse mensen leefden door elkaar en met elkaar. Later kwamen er koopwoningen en een eigen wijk voor de Molukkers, waardoor de samenstelling veranderde. De binding is nu minder sterk, maar de sfeer is nog wel goed.

Tot slot spelen de formele netwerken, de professionals een belangrijke rol. Uit ervaringen van de geïnterviewden blijkt dat zonder ondersteuning netwerken eerder in elkaar zakken of mogelijk niet van de grond komen.

### 3. Ede-Zuid

De gemeente heeft ervoor gekozen om het onderzoek in Ede-Zuid en in Lunteren te laten plaatsvinden. De bevindingen voor Lunteren zijn in hoofdstuk 4 weergegeven.

Binnen Ede-Zuid zijn drie wijken te onderscheiden:

1. Rietkampen
2. Maandereng
3. Ede Oud-Zuid

In dit hoofdstuk wordt eerst kort een overzicht gegeven van netwerken die actief zijn in heel Ede-Zuid. Daarna wordt vanuit de blik van de geïnterviewden ingezoomd op de drie verschillende wijken. Eerst wordt kort achtergrondinformatie gegeven over de wijk. Vervolgens worden de huidige netwerken en hun samenstelling besproken, de activiteiten die plaatsvinden in de wijk en welke ondersteuning daarbij gegeven wordt door de formele netwerken. Tot slot geven de geïnterviewden hun mening over de behoefte aan nieuwe informele netwerken in de wijk.

#### 3.1. Overkoepelend overzicht huidige netwerken Ede-Zuid

In Ede-Zuid zijn onder andere<sup>1</sup> de volgende netwerken actief:

1. *Buurtnetwerk*  
Netwerk van burgers uit Ede-Zuid en professionals dat regelmatig bij elkaar komt. De GGF'er, Welstede, Woonstede (woningcorporatie) en de gemeente (wijkbeheerder en toezichthouder milieu) zijn hierin vertegenwoordigd. De inbreng van bewoners vormt geen goede afspiegeling van heel Ede-Zuid. Rietkampen is ondervertegenwoordigd.
2. *Wijknetwerk*  
Netwerk van professionals dat regelmatig (iedere 6 weken) bij elkaar komt. Hierin zit de gemeente (wijkbeheerder en toezichthouder milieu), GGF'er, Woonstede en Welstede.
3. *0-12 jarigen netwerk*  
Er bestaat een netwerk van professionals die problemen rondom kinderen tot 12 jaar bespreken. De GGF'er was hier ook bij aangesloten, maar nu niet meer.
4. *Bewonerscommissies*
5. *Buurthuizen*
  - Buurthuis de Maanen in Maandereng
  - Buurthuis het Riet in Rietkampen
  - Buurthuis de Meerpaal in Ede Oud-Zuid
6. *Gezondheidscentra*
7. *Huisartsenpraktijken*
8. *Speeltuinverenigingen*
9. *De kerken*
10. *De scholen*
11. *Sport- en gezelligheidsverenigingen*

---

<sup>1</sup> Het is uiteraard niet mogelijk een uitputtende lijst van netwerken op te sommen.

## 3.2. Rietkampen

### 3.2.1. Achtergrondinformatie wijk

Rietkampen is een wijk van 10 tot 15 jaar oud waarin veel nieuwbouwwoningen staan en veel gezinnen wonen. De bewoners zijn relatief hoog opgeleid en zelfredzaam. Bij problemen kennen ze de te bewandelen wegen en weten ze zichzelf prima te mobiliseren. Vanuit de kerkelijke organisaties wordt het signaal gegeven dat het idee dat in Rietkampen minder problemen zouden bestaan dan in de andere wijken van het onderzoek onterecht is. Het zijn andere problemen. Vereenzaming en schuldenproblematiek zouden bijvoorbeeld issues zijn in deze wijk. De bewoners kunnen problemen vaak goed verbloemen.

Het is opvallend dat de geïnterviewde formele netwerken weinig beeld hebben van de netwerken in Rietkampen. Woonstede is bijvoorbeeld minder actief in de wijk, vanwege het relatief grote deel koopwoningen. Er is geen apart buurtnetwerk, waardoor de GGF'er en de sociaal cultureel werker zich bij het overkoepelende Ede-Zuid wijknetwerk hebben aangesloten.

Er hebben wel bewonerscommissies bestaan, maar deze zijn in de loop van de tijd weer opgeheven. Vaak ontstaat er een tijdelijk netwerk naar aanleiding van een probleem, dat vervolgens weer verdwijnt als het probleem is opgeheven. Er heerst wel een gevoel van samenhang. Als er iets is, weet men elkaar in de buurt te vinden.

### 3.2.2. Huidige netwerken

#### 1. Ex-bewonerscommissies:

- Bewonerscommissie Edendreef
- Bewonerscommissie Myrdalstate
- Bewonerscommissie Schumansingel

Hoewel deze commissies niet meer actief zijn, zijn hier mogelijk wel informele netwerken door ontstaan. De commissies zijn opgeheven, omdat er te weinig voeding was, te weinig problemen of zaken waarvoor de commissie moest opkomen.

#### 2. Speeltuín Adamsdreef

#### 3. Bewonerscommissie Centraal Wonen<sup>2</sup>;

Bewoners die samen de gezamenlijke tuin onderhouden kunnen een informeel netwerk vormen. Daarnaast kunnen de bezoekers van de gezamenlijke ruimte een netwerk vormen.

#### 4. Buurthuis 't Riet

Het buurthuis heeft een peuterspeelzaal en buitenschoolse opvang. SWO (Stichting Welzijn Ouderen) organiseert activiteiten voor ouderen en er worden diverse cursussen aangeboden. Met name de activiteiten voor kinderen lopen goed. Ook kan 't Riet dienen als locatie voor vergaderingen van verenigingen van eigenaren, of andere verenigingen die een ruimte nodig hebben.

#### 5. SKV Rietkampen

Koepel van verenigingen van eigenaren in de Rietkampen (in oprichting)

---

<sup>2</sup> Centraal wonen is een groep woningen dat gebouwd is rondom een gemeenschappelijke tuin en die als groep ook een gemeenschappelijke ruimte heeft.

## 6. Scholen

Basisscholen:

- Edese Montessorischool
- De Rietkampen
- De Vlinderboom
- Panta Rhei

## 7. Peuterspeelzalen

## 8. Netwerken via de kerkelijke genootschappen, aangesloten bij het Emmaüs kerkelijk centrum

### 3.2.3. Samenstelling

Er kan door de geïnterviewden geen goed beeld op de samenstelling van de netwerken gegeven worden.

### 3.2.4. Activiteiten en ondersteuning

In Rietkampen vinden jaarlijks een aantal grotere activiteiten plaats, die het wijkgevoel versterken. Zo wordt koninginnedag uitvoerig gevierd en organiseert de buurt jaarlijks een straatspeeldag.

Daarnaast worden in buurten wijkfeesten of barbecueavonden georganiseerd. De bewoners regelen alles zelf en zoeken een aanvullende financiële ondersteuning via de wijkbeheerder. De wijkbeheerder heeft incidenteel (3x per jaar) contact met bewoners uit straten. Als er iets is, neemt men zelf contact met de wijkbeheerder op. Dit gaat dan vooral om de fysieke omgeving. Als er bijvoorbeeld een plein opgeknapt moet worden, steken de bewoners wel hun handen uit de mouwen. Ze kennen elkaar en weten elkaar te vinden als dit nodig is.

Vanuit het buurthuis 't Riet organiseert de sociaal cultureel werker verschillende activiteiten voor de buurt. Het aantal uren dat hij hieraan kan besteden, is beperkt.

Er is geprobeerd om een wijkplatform op te zetten, maar dat is uiteindelijk niet gelukt. De bewoners waren wel enthousiast, maar vanuit de gemeente bestond terughoudendheid, omdat men eerst de pilot in Maandereng wilde afwachten. Uiteindelijk is het platform nooit van de grond gekomen in de Rietkampen.

Vanuit de kerken worden laagdrempelige activiteiten voor ouderen georganiseerd, zoals seniorenkringen. Dit werkt erg goed voor leden van de kerken. Voor niet-kerkelijke ouderen werpt het feit dat het vanuit de kerken georganiseerd wordt mogelijk een drempel op. Men is bang dat deelname kan betekenen dat mensen ook lid moeten worden van de kerk.

### 3.2.5. Behoeftte aan nieuwe netwerken

Ouderen en gezinnen vormen de belangrijkste bewonersgroepen in Rietkampen. Voor ouderen wordt voldoende georganiseerd, alleen is de vraag hoe ver het bereik is. Stichting Welzijn Ouderen doet een project 'Huisbezoeken 75+', waarbij door middel van huisbezoeken bij ouderen preventief onderzoek wordt gedaan naar het sociaal isolement bij ouderen. Veel ouderen in Ede-Zuid (ongeveer 50% van de ouderen)

kunnen op hun kinderen terugvallen, maar ook op hun buurtbewoners. Voor 50% van de ouderen geldt dit ook niet. De geïnterviewden geven aan dat er in Rietkampen eenzame ouderen zijn. Dit zijn vooral mensen die later in Ede zijn komen wonen (vaak vanuit de Randstad) en weinig contacten in de omgeving hebben. Zeker met het wegvallen van de partner en bij lichamelijke gebreken, wordt dit een kwetsbare groep. De ouderenwerker denkt dat de ouderen van Rietkampen die in een sociaal isolement leven mogelijk behoefte hebben aan informele netwerken.

Onder de gezinnen in Rietkampen bestaan ook een aantal eenoudergezinnen. Voor alleenstaande moeders en/of singles is jaren geleden vanuit particulier initiatief een aantal activiteiten gestart. Na de eerste oproep waren er zo'n 25 à 30 personen die wilden meedoen. Er werden verschillende werkgroepjes georganiseerd. Een aantal deelnemers kreeg een partner en zag de meerwaarde er niet meer van in. Een aantal groepen wilde directe ondersteuning van een coördinator bij activiteiten, maar de sociaal cultureel werker was daarvoor niet de juiste persoon. Al met al is dit initiatief weer volledig verdwenen. Waarschijnlijk is er wel behoefte aan activiteiten om singles en alleenstaande ouders bij elkaar te brengen.

Er wonen steeds meer tieners in de Rietkampen. Deze zijn bekend bij de wijkagent en buurtbeheerder. Er is geen jongerenwerker en ook vanuit het sociaal cultureel werk zijn geen mogelijkheden om voor deze groep activiteiten te organiseren. Hierdoor is het moeilijk om goed contact te houden met de jongeren.

### **3.3. Maandereng**

#### *3.3.1. Achtergrondinformatie wijk*

Er zijn naar schatting 3000 woningen in Maandereng met ongeveer 8000 bewoners. De bevolking van Maandereng bestaat uit een mix van ouderen, tweeverdieners en gezinnen. De betrokkenheid van buurtbewoners verschilt per buurt en soms per straat. Dit heeft volgens de sleutelfiguren mogelijk te maken met de oorsprong en samenstelling van de buurt. In buurten waar vanaf het begin voornamelijk huurwoningen stonden, zijn bewoners meteen georganiseerd in bewonerscommissies. Deze commissies hadden naast een belangenfunctie ook een rol in het organiseren van activiteiten voor de buurt. Men had een gezamenlijk belang en daardoor ontstond ook samenhangigheid.

In buurten waar een mix is van koop- en huurwoningen, is de samenhangigheid minder. Bewonerscommissies zijn er alleen voor de huurwoningen, waardoor de bewoners van de koopwoningen zich ook niet identificeren met de activiteiten van de commissies. De sfeer en betrokkenheid met elkaar is hier vanaf het begin minder aanwezig.

In de praktijk zien sleutelfiguren dat in de buurten waar oorspronkelijk meer samenhangigheid was, mensen elkaar nog steeds weten te vinden. Hierdoor zijn mensen makkelijker te motiveren om samen activiteiten te organiseren.

Mensen met dezelfde raakvlakken hebben ook meer contact. In vlek C organiseren sommige ouders uit de straat bijvoorbeeld samen het onderling rijden of ophalen van kinderen. Men is hier wel bereid om elkaar te helpen mits men het durft te vragen en dat gebeurt nog niet altijd.

Bij de andere buurten, bijvoorbeeld Vlek A, kent men de naaste buren, maar dan houdt het vaak op. Men is daar meer individualistisch ingesteld.

### 3.3.2. Huidige netwerken

#### 1. Stichting wijkplatform Maandereng

In samenwerking met de gemeente en het wijknetwerk is in deze wijk een wijkplatform opgezet. Dit is een aparte stichting die sinds 3 jaar bestaat. Op dit moment loopt het minder goed. De buurtbewoners tonen minder interesse in het platform en vanuit de ambtelijke organisatie van de gemeente is er vaak geen begrip voor de ideeën van het platform. Het idee is nu ontstaan om het wijkplatform samen met de buurtcommissies van Maandereng en het wijknetwerk elke 6 weken te laten samenkomen.

#### 2. Bewonerscommissies

- Vlek A
- Vlek B
- Vlek C

Deze bewonerscommissies zijn actief in de wijk en bestrijken elk een deel van Maandereng. De commissies werken ook samen om dingen te organiseren in de wijk.

#### 3. Buurtcommissie Bovenbuurtweg-Noord

#### 4. Bewonersgroepen

De ene groep is actiever dan de andere. Bij de een wordt bijvoorbeeld wel een barbecue georganiseerd en bij de ander niet.

#### 5. Scholen

- Scholengemeenschap 't Streek
- ROC-A12
- Christelijke Hogeschool Ede
- Groenhorstcollege

De scholen (en dus ook de kinderen) zijn in Maandereng het grootste netwerk.

#### 6. Stuurgroep scholencomplexen

Door de problemen die de jongeren met zich meebrachten, is er een stuurgroep opgezet bestaande uit vertegenwoordigers van de buurtcommissies, het wijkplatform, de gemeente, de GGF'er en de scholen. Deze stuurgroep heeft weer contacten met werkgroepen die bestaan uit haar achterban. De stuurgroep bespreekt 3x per jaar de problemen en kijkt welke ingangen er zijn bij de verschillende partijen om hier oplossingen voor te zoeken.

#### 7. Basisscholen

- Openbare basisschool 't Palet
- Openbare basisschool de Elskamp
- Christelijke basisschool Koningin Beatrix
- Franciscusschool

Er is nu ook een netwerk ontwikkeld met de basisscholen, waarbij de nadruk ligt op veiligheid voor de kinderen. De verkeersproblematiek rondom de Frans Halslaan is aanleiding voor het netwerk.

#### 8. Buurthuis De Maanen

Het buurthuis organiseert veel activiteiten, zoals:

- cursussen, verzorgd door vrijwilligers en professionals
- faciliteiten (o.a. computers)
- servicepunt voor computers (buurtbewoners met computerproblemen kunnen langslopen)

- clubs
9. *Jeu de boulevereniging Maboul*

Ook uit deze vereniging ontstaan weer nieuwe contacten tussen bewoners.

### 3.3.3. Samenstelling

De actieve informele netwerken bestaan vaak uit een paar trekkers in de verschillende buurten. Dit zijn vaak oudere (gepensioneerde) bewoners of werklozen die meer tijd hebben voor de activiteiten. Tweeverdieners willen zich wel kortdurend inzetten, maar liever niet voor de lange termijn. Recent organiseerde een sleutelfiguur bijvoorbeeld een schoonmaakactie in de wijk. Bijna iedereen deed hieraan mee omdat het eenmalig en overzichtelijk was.

### 3.3.4. Activiteiten en ondersteuning

De buurtbewoners van Maandereng ontmoeten elkaar bij festiviteiten, activiteiten, instellingen, organisaties en bij verenigingen of in het buurthuis.

De bewonerscommissies, het wijkplatform en het buurthuis de Maanen organiseren veel activiteiten. De bewonerscommissies uit heel Maandereng werken steeds meer met elkaar samen in het organiseren van activiteiten. Een mix van een officieel gedeelte met een leuk thema trekt veel bewoners.

Daarnaast coördineren de bewonerscommissies bijvoorbeeld het welkomstproject. Nieuwe bewoners of bewoners waar een bijzondere gebeurtenis plaatsvindt (bijvoorbeeld een geboorte of sterfgeval) krijgen een bloemetje van een straatgenoot. De bewoners kunnen zich bij de bewonerscommissies opgeven om de bos bloemen te geven.

De bewonerscommissies krijgen financiële ondersteuning van Woonstede en advies en begeleiding van de opbouwwerker. Door zijn netwerkcontacten en ervaringen krijgen de commissies nieuwe ingangen en ideeën om activiteiten te organiseren.

In alle buurten worden wijkfeesten georganiseerd, vaak door het wijkplatform en de buurtcommissies. De buurtbeheerder ondersteunt bijvoorbeeld met een algemene bijdrage.

Het wijkplatform heeft een activiteitenprogramma met projecten en activiteiten en stelt dit jaarlijks bij. Onder het wijkplatform zijn verschillende commissies ondergebracht zoals de commissies Samenleven en Sociale Ontmoeting en Ontspanning (SOO). In elke commissie zitten ongeveer zeven bewoners. De commissie Samenleven organiseert bijvoorbeeld de activiteiten Gast aan tafel, waar alle bewoners uitgenodigd worden om samen te eten in het buurthuis, en de Buurtbrunch. SOO organiseert de jaarlijkse Koninginnedag en de wijkcultuurdag. Het platform kwam ook met het idee voor het project Buurtbemiddeling. Hiervoor zijn gesprekken gevoerd met de gemeente die dit uiteindelijk naar zich toe heeft getrokken. Woonstede en de gemeente waren enthousiast en hebben beiden de helft van de financiering op zich genomen. Het project had al een tijd geleden gestart moeten worden, maar uiteindelijk bleek het financieel goedkoper om het project Edebreed te laten starten. De commissie heeft sindsdien niets meer gehoord van de gemeente.

Het wijkplatform krijgt het steeds moeilijker vanwege onvrede van leden van het platform over de bureaucratie. Dit platform is volgens formele netwerken door de gemeente te hoog ingezet. Er is in hun opinie niet nagedacht hoe je de bewoners betreft. Daarnaast geeft de gemeente onvoldoende grenzen aan. Zo heeft het wijkplatform geprobeerd invloed uit te oefenen op de verkeerssituatie. Dit was duidelijk niet hun taak en ook te hoog gegrepen.

Het wijkplatform krijgt subsidie van de gemeente en Woonstede. Het is een pilot die afloopt in 2006. Als het platform activiteiten organiseert, gebeurt dit voor 80% vanuit de bewonerscommissies en de buurtcentra en voor 20% vanuit de buurtbewoners. Ze krijgen hierbij ondersteuning van de wijkbeheerder en vanuit de Maanen. De ondersteuning vanuit de formele netwerken is de afgelopen jaren veranderd, omdat ze minder budget hebben en minder uren.

Het buurtcentrum is in de ogen van de sleutelfiguren heel belangrijk voor de wijk. Voor veel buurtbewoners die iets willen doen of meer contacten willen, is het buurtcentrum de ideale plek. Vanuit het centrum zou meer georganiseerd kunnen worden, maar de beroepskrachten hebben de uren niet meer.

Vroeger had de Maanen een vaste beheerder en een beroepskracht voor 40 uur. Nu zijn de beroepskrachten en de beheerder versnipperd over meerdere buurtcentra. In praktijk blijkt volgens de sleutelfiguren dat in het buurtcentrum waar de opbouwwerker de meeste emotionele binding mee heeft (en dat is vaak de Meerpaal) ook de meeste activiteiten worden georganiseerd.

De opbouwwerker heeft nu 6 uur per week voor ondersteuning in de Maanen. Dit betekent dat bewoners zich voor activiteiten in Maandereng soms in de Meerpaal moeten aanmelden, omdat daar de beroepskrachten het meeste zitten. Bewoners uit Ede Oud-Zuid, die vanzelfsprekend vaker in de Meerpaal aanwezig zijn, melden zich aan voor dezelfde activiteiten, waardoor er weinig ruimte is voor de Maanderengers, voor wie de activiteit eigenlijk bedoeld was.

Door de geringe professionele bezetting, moeten vrijwilligers het buurtcentrum open houden. Dit lukt nog met moeite. Op donderdag en vrijdag lukt het bijvoorbeeld niet altijd. Daarnaast geldt dat de huur voor dit gebouw redelijk hoog is. De gemeente betaalt dit weliswaar, maar het gaat van de totale subsidie af waardoor er minder geld overblijft voor activiteiten.

In Maandereng heeft men de neiging om informele zaken snel formeel te maken. Zo vormde zich een informeel netwerk rondom een speelplek, dat zich al snel organiseerde en via het buurthuis ondersteuning vroeg van de opbouwwerker.

### *3.3.5. Behoeftte aan nieuwe netwerken*

In Maandereng worden veel activiteiten georganiseerd, die vaak vanuit een actief wijkplatform van de grond komen. Het is in de ogen van de formele netwerken een grote sociale wijk. Natuurlijk zijn er wel een paar straten waar het anders is, maar over het algemeen is er sprake van een actieve, betrokken wijk. De formele netwerken vinden het belangrijk om de reeds bestaande netwerken en activiteiten te blijven ondersteunen. Bewoners die nieuwe contacten willen opdoen, hebben hier een goede ingang.

De sleutelfiguren denken dat een beperkte groep, die nu ook al interesse toont in activiteiten, behoefte heeft aan meer informele netwerken. Ze moeten hier dan wel de meerwaarde van ervaren. Aan de andere kant zullen er ook bewoners zijn met minder behoefte. Zeker de meer individualistisch ingestelde bewoners of de tweeverdieners die nu niet actief zijn, missen die behoefte waarschijnlijk.

De jongeren zijn wel een belangrijke groep waar mogelijk een grote behoefte bestaat. Er is nu weinig te doen voor jongeren in de wijk zelf. Het buurthuis mag geen activiteiten organiseren voor jongeren boven de 16, maar zou in de ogen van de sleutelfiguren juist de spil moeten zijn.

### **3.4. Ede Oud-Zuid**

#### *3.4.1. Achtergrondinformatie wijk*

Ede Oud-Zuid is een oude wijk die vanaf 1920 is ontstaan rondom de kunstzijdefabriek ENKA. In deze wijk is het percentage allochtonen relatief hoog en heerst er een hoog gevoel van onveiligheid en ontevredenheid (o.a. over de sfeer in de buurt). Binnen de wijk verschillen deze zaken echter per buurt.

In de Uitvindersbuurt wonen veel laag opgeleide Edenaren met een laag besteedbaar inkomen. De wijk wordt volledig vernieuwd. De sloop van de woningen start in juli 2006 en in 2011 moet alle nieuwbouw gerealiseerd zijn.

Het ENKA-park is al herbouwd en Tuindorp is gerenoveerd. Hier zijn de problemen de afgelopen tijd verminderd.

Aan de andere kant zijn de Uitvindersbuurt en ENKA-park van oudsher buurten waar mensen heel lang gewoond hebben, soms al meer dan 30 jaar, en elkaar ook kennen via de ENKA-fabriek.

Hoogbouw -Zuid bestaat uit 8 flats waar mensen met 60 verschillende nationaliteiten wonen. Uit onderzoek van de gemeente in september 2003 blijkt dat mensen elkaar nauwelijks kennen. De sociale kwaliteit is laag. Veel mensen wonen hier niet prettig. Sleutelfiguren en formele netwerken geven aan dat hier veel werkloze jongeren wonen, mensen met psychische stoornissen en veel grote allochtone gezinnen in kleine ruimtes. Er is veel criminaliteit.

Sleutelfiguren geven aan dat de fysieke omgeving nog veel te wensen overlaat. Er is veel troep op straat.

#### *3.4.2. Huidige netwerken*

##### *1. Netwerk bewonerscommissies*

Het wijknetwerk zit in deze wijk elke 6 weken met een drietal bewonerscommissies om tafel om deze te ondersteunen. Waar lopen zij tegenaan en wat kunnen de formele netwerken doen om hen te ondersteunen? Gezien de sloop en herbouw van de Uitvindersbuurt staat dit overleg dichterbij de mensen uit de wijk dan de wijkteams (alleen professionals).

##### *2. Wijkteams*

Hierin komen verschillende professionals samen (opbouwwerk, de GGF'er, wijkbeheerder, woonconsulent) om problemen in de wijk te bespreken.

3. *Bewonerscommissie Oud-Zuid*
4. *Bewonerscommissie Uitvindersbuurt*
5. *Bewonerscommissie Oude Kerkweg*
6. *Beheerteams*  
De wijkbeheerder met de toezichthouder milieu, aangevuld met één of meer betrokken wijkbewoners
7. *Duivenvereniging*  
Oud-Zuid is een wijk waarin veel aan duivensport wordt gedaan. Rondom deze vereniging zijn veel nieuwe contacten ontstaan.
8. *Seniorencomplex de Zuiderkroon*  
Aan de Industrielaan staat een seniorencomplex. Het complex heeft 70 woningen en zo'n 100 bewoners. Binnen dit complex hebben de ouderen veel contact met elkaar. Het seniorencomplex Zuiderkroon heeft een actieve bewonerscommissie van 11 personen die veel voor de bewoners organiseert, waaronder koffie-uurtjes.  
Er zijn veel clubs binnen de Zuiderkroon:
  - Klaverjas
  - Darten
  - Knutselen etc.
 Op de Graafhoek staan ook seniorenwoningen, met mogelijk informele netwerken van ouderen.
9. *Bewonerscommissies flats Hoogbouw*  
Hoogbouw bestaat uit 8 flats, met elk een bewonerscommissie. Daarnaast zijn in de flats ook 2 huismeesters actief, die zien/horen/weten alles wat er leeft. Er zijn ook 2 toezichthouders voor alle flats. De bevolking van flat De Beemster bestaat uit senioren.
10. *Johanniter genootschap*  
Flat de Wormer heeft bewoners die ondersteund worden door het Johanniter genootschap en die daar wonen in het kader van begeleid wonen of begeleid kamerwonen (jongeren).
11. *Buurthuis de Meerpaal*  
Dit buurthuis heeft een spilfunctie in de wijk (met name voor de laagbouw van Oud-Zuid) voor alle leeftijden. Er is veel inloop en het buurthuis organiseert veel activiteiten, onder anderen:
  - cursussen, verzorgd door vrijwilligers en professionals
  - faciliteiten (o.a. computers)
  - servicepunt voor computers (buurtbewoners met computerproblemen kunnen langslopen)
  - open tafels: licht gehandicapten en alleenstaanden kunnen drie keer per week in het buurthuis eten en koffiedrinken, met als achterliggende gedachte om mensen met elkaar in contact te brengen. Dit initiatief is opgestart vanuit het pastoraal werk en via mond-tot-mondreclame uitgegroeid tot een succesvolle activiteit.
  - clubs
12. *Basisscholen:*
  - Zuiderpoort school
  - Koepelschool
  - Juliana school

Vanuit de basisscholen moeten contacten ontstaan tussen ouders onderling en kinderen onderling. De Zuiderpoortschool is een school met 85% allochtone leerlingen.

#### *13. Reformatische ZMLK school*

Hier komen kinderen vanuit de regio naartoe. Deze school heeft weinig tot geen specifieke binding met de wijk.

#### *14. Turks Sociaal Cultureel Centrum*

### *3.4.3. Samenstelling*

De buurtcommissies bestaan vaak uit oudere mensen die in de VUT zitten en zijn grotendeels autochtoon. In de bewonerscommissie Uitvindersbuurt zitten bijvoorbeeld wel twee allochtone leden, maar deze zijn niet actief. Dit is geen weerspiegeling van de bevolking. Het is ook moeilijk om nieuwe mensen voor commissies te vinden. Vaak kom je terecht bij de sleutelfiguren uit de buurt. Zij zijn de trekkers van activiteiten en geven aan dat het steeds moeilijker is om mensen te motiveren om iets voor elkaar of de buurt te doen.

### *3.4.4. Activiteiten en ondersteuning*

Over het algemeen zijn het vooral de bewonerscommissies, de buurtcommissies en de Meerpaal die veel organiseren voor de wijk. De Meerpaal is actief in de hele wijk.

Vanuit de Meerpaal organiseert de opbouwwerker jaarlijks een wijkfeest, geholpen door buurtbewoners. Hier komen mensen uit de hele wijk, ook de allochtone buurtbewoners. De Zuiderpoortschool, waar de overgrote meerderheid van de leerlingen allochtoon is, wordt eveneens betrokken bij het wijkfeest. De opbouwwerker organiseert ook andere activiteiten in samenwerking met die school.

Daarnaast zijn er buurtfeesten, ook vaak vanuit de Meerpaal georganiseerd. Het buurthuis vraagt sleutelfiguren uit de wijk om mensen te stimuleren ook te komen. Sleutelfiguren merken dat het moeilijk is om bewoners te motiveren hier ook actief in te zijn. De formele netwerken zijn wel een grote steun.

Het buurtnetwerk en de Meerpaal ondersteunen veel activiteiten. De cultuuravonden en de 'open tafels' zijn een groot succes. Toch geldt ook hier dat de opbouwwerker naar mening van de formele netwerken en de sleutelfiguren te weinig uren heeft om goed ondersteuning te bieden en meer bewoners te activeren.

Het blijft een uitdaging voor het buurthuis om de volwassen allochtone buurtbewoners bij activiteiten te betrekken. Het contact met de scholen is daarom geïntensiveerd. Vanuit school is namelijk wel contact met deze doelgroep. Er is in het buurthuis wel inloop van allochtone kinderen, maar zij volgen vaak geen cursussen. Het Turks Cultureel Centrum organiseert activiteiten voor de eigen doelgroep.

### *3.4.5. Hoogbouw Zuid uitgelicht*

In elke flat is een bewonerscommissie opgezet, maar het verloop onder de leden is groot. Er nemen ook geen allochtonen meer deel aan de commissies, terwijl het percentage allochtonen in de flats erg hoog is.

Cultuurverschillen spelen hierin volgens de geïnterviewden een grote rol. Veel allochtone mannen zouden de vrouwen in de commissies niet serieus nemen en hun eigen vrouwen deelname aan dit soort commissies of overleggen verbieden. Dit terwijl eerder signalen kwamen dat betrokkenheid bij de buurt het meeste succes heeft via de allochtone vrouwen. Zij hebben een grote invloed binnen het gezin, maar zijn dus in de praktijk moeilijk te benaderen, mede door taalproblemen en de houding van de mannen.

In een flat op de Maanderbuurtweg is wel een meer actieve bewonerscommissie. Zij organiseren met hulp van de toezichthouders wekelijks iets voor de kinderen in de flat. Soms nemen kinderen uit de naburige flats hier ook aan deel. Andere activiteiten zijn feesten of zogenaamde halgesprekken. Hierbij werden tussen vijf en zeven uur 's avonds vuurkorven geplaatst en werd iedereen uit de flat uitgenodigd voor een praatje. Iedereen die thuiskwam van school of werk moest langs de activiteiten en werd aangesproken. Dit was succesvol in die zin dat het de onderlinge bekendheid vergrootte. De organisatie hiervan is daarentegen erg arbeidsintensief voor de opbouwwerker.

Er is ook geprobeerd om een wijkplatform op te zetten voor de flats, maar dit is mislukt. Bewoners voelen zich weinig betrokken bij hun omgeving. Iedereen gaat zijn eigen gang. Om iets gezamenlijks te organiseren, is veel arbeidsintensief werk nodig, zoals mensen persoonlijk uitnodigen door langs de deuren te gaan.

Binnen één flat in Hoogbouw-Zuid woont een grote allochtone familie. Zij hebben onderling veel contact met elkaar en zorgen voor een bepaalde sfeer in de flat. In het kader van informele netwerken is het belangrijk om bij deze familie een positieve houding te creëren. Als zij enthousiast zijn, is het makkelijker om de andere flatbewoners ook te motiveren.

#### *3.4.6. Uitvindersbuurt uitgelicht*

Bij de Uitvindersbuurt begint wat leegloop van bewoners te ontstaan door de renovatieplannen. Mensen interesseren zich niet meer voor rommel in de straat en knappen dus ook niets meer op. De sfeer in de buurt en de motivatie onder de achterblijvende bewoners daalt hierdoor.

Het beheerteam vindt dat de gemeente langzaam reageert op signalen vanuit bewoners over bijvoorbeeld zwerfafval. De Uitvindersbuurt lijkt in hun ogen een lage prioriteit te krijgen 'omdat het toch plat gaat'. Zo zou de straat niet meer geveegd worden als het budget voor het betreffende jaar op is.

Voor de kinderen in de buurt vinden voldoende activiteiten plaats, onder andere in het buurthuis. Ook ouderen kunnen in het buurthuis terecht voor activiteiten of bij Stichting Welzijn Ouderen. Een van de sleutelfiguren geeft aan dat ze zelf ook de spil is van een buurtnetwerk. Veel mensen in de buurt vragen haar om hulp.

De bewonerscommissie is verder erg actief in de wijk. De leden gebruiken hun informele netwerken om te horen wat er leeft in de wijk. Als er een nieuwe regeling komt die gunstig kan zijn voor de bewoners, stuurt de bewonerscommissie een brief naar alle bewoners zodat iedereen hier zijn voordeel mee kan doen.

Op dit moment signaleert de commissie dat de communicatie met Woonstede soms wat moeizaam verloopt. Sleutelfiguren geven aan dat bewoners moeite hebben om hun klachten kwijt te kunnen, omdat alle communicatie schriftelijk dient te verlopen. In de Uitvindersbuurt woont een grote groep allochtone en soms ook analfabete mensen, die niet schriftelijk met Woonstede kan communiceren.

Daarnaast is afgesproken dat Woonstede de bewonerscommissie informeert voordat bepaalde stappen gemaakt worden op het gebied van sloop en nieuwbouw. Woonstede laat hier in de ogen van de sleutelfiguren soms wat steken vallen. Ook ervaart men de schriftelijke communicatie van Woonstede soms als onduidelijk en onhandig, bijvoorbeeld over mogelijkheden van vervangende woonruimte.

#### *3.4.7. ENKA-park en Tuindorp uitgelicht*

In deze buurten wordt veel georganiseerd, vooral vanuit de Meerpaal. Ook het reeds gerenoveerde deel van laagbouw Oud-Zuid profiteert mee van de activiteiten van de Meerpaal. De Meerpaal zou volgens de formele netwerken en de sleutelfiguren een grotere rol kunnen spelen in de wijk als de opbouwwerker meer uren zou hebben voor het activeren van buurtbewoners. Het buurthuis heeft in hun ogen een belangrijke rol in het betrekken van bewoners bij de wijk/buurt.

Sinds de renovatie van Tuindorp en het ENKA-park lijkt de betrokkenheid in de buurt en tussen bewoners groter te zijn geworden. Er zijn minder problemen, minder klachten en de buurt ziet er een stuk netter uit. De afgelopen jaren zijn formele netwerken zoals de GGF'er, de wijktoezichthouder en de milieubeheerder minder zichtbaar in de wijk. Hierdoor zijn er meer hangjongeren op straat die vernielingen aanbrengen of zich op andere wijze misdragen. Daarnaast is er veel troep op straat. De sleutelfiguren vinden dat dit ten koste gaat van de veiligheid en het buurtgevoel in de wijk.

In augustus 2005 is er een speelgelegenheid voor jonge kinderen gekomen. De speeltuin moet onderhouden worden, maar bewoners nemen hiertoe zelf nog geen actie. De sleutelfiguren in de wijk buigen zich samen met de formele netwerken over de vraag hoe bewoners gestimuleerd kunnen worden om af en toe op te ruimen.

De bewonerscommissies spelen een grote rol in deze buurt. Ze organiseren activiteiten en komen op voor de belangen van de bewoners. In de praktijk is het moeilijk om actieve commissieleden te werven. Er zijn een paar trekkers in de wijk, vaak senioren, maar de meeste bewoners zijn niet actief.

De bewonerscommissie van de Zuiderkroon organiseert eveneens veel activiteiten voor haar doelgroep. Binnen de clubs en activiteiten ontstaan informele netwerken. Men vraagt elkaar bijvoorbeeld om samen boodschappen te doen, omdat ongeveer de helft wel en de helft geen auto (meer) rijdt. In de gemeenschappelijke ruimte zijn bijeenkomsten voor bewoners om te zorgen dat men elkaar beter leert kennen. Ook bij problemen of speciale gebeurtenissen weet men elkaar te vinden. De sociale controle is groot. Soms zorgen financiën voor een knelpunt in het organiseren van activiteiten. Voor een cursus of voor koffie wordt bijvoorbeeld een bijdrage gevraagd. Dit kan voor ouderen een reden zijn om niet deel te nemen en daarmee mogelijk te vereenzamen.

Qua ondersteuning valt de bewonerscommissie terug op de opbouwwerker in de Meerpaal. Hij is hun vraagbaak. Vanuit de gemeente vindt geen financiële ondersteuning plaats.

#### *3.4.8. Behoeftte aan nieuwe netwerken in Ede-Zuid*

Vanuit een formeel netwerk wordt opgemerkt dat de behoefte aan informele netwerken kan samenhangen met de opleiding van bewoners. Hoe hoger opgeleid, hoe minder behoefte aan (extra) informele netwerken en andersom. Daarnaast zou de doelgroep een rol kunnen spelen. Naar zijn verwachting ligt de behoefte hoger bij gezinnen met kinderen en ouderen en lager bij tweeverdieners. Soms ontbreken de sociale vaardigheden om informele netwerken op te zetten.

#### **Hoogbouw-Zuid**

In Hoogbouw-Zuid bestaan in de ogen van de geïnterviewden de minste informele netwerken. Men is wel vriendelijk, maar ook afstandelijk. De flats zien er veelal verwaarloosd uit en niemand voelt zich verantwoordelijk. Aan de andere kant hebben veel flatbewoners vaak andere dingen om zich druk over te maken, geven formele netwerken aan.

Bovendien maken de mix van verschillende culturen en het grote verschil in normen en waarden het moeilijk om mensen op iets gezamenlijks aan te spreken. De scheiding tussen allochtone bewoners en autochtone bewoners die weinig interesse hebben voor elkaar, is duidelijk zichtbaar.

Over het algemeen voelen alleen de bewonerscommissies en de toezichthouders zich nog enigszins betrokken bij en verantwoordelijk voor de flat(bewoners).

Samengevat lijkt volgens de geïnterviewden de behoefte aan informele netwerken in Hoogbouw-Zuid laag en heel lastig om te organiseren. De variatie in bewoners, het grote verloop, de grens allochtoon/autochtoon en de problemen van bewoners zelf spelen hierin allemaal een rol.

#### **Uitvindersbuurt**

Door de renovatieplannen is er veel veranderd in de Uitvindersbuurt. De mentaliteit en de positieve goede sociale controle is een stuk verminderd. Hierdoor is behoefte aan meer betrokkenheid bij elkaar. De randvoorwaarden zoals de fysieke omgeving en het gevoel van veiligheid ontbreken echter.

Daarnaast wordt de jeugd in de leeftijd van 16 tot 20 jaar volgens sleutelfiguren onvoldoende bediend. De gemeente gaat er vanuit dat hangplekken voldoende zijn, maar jongeren hebben waarschijnlijk behoefte aan meer activiteiten.

#### **ENKA-park en Tuindorp**

Tuindorp is gerenoveerd en het ENKA-park herbouwd. De geïnterviewden uit de formele netwerken schatten in dat de bestaande netwerken voldoende zijn om aan de behoefte aan contacten te voldoen. Het is wel belangrijk om te zorgen dat deze netwerken blijven bestaan.

Het oude buurtgevoel, vooral bij ouderen die elkaar kennen vanuit de ENKA-fabriek, is er nog wel, maar niet meer vergelijkbaar met vroeger. Sleutelfiguren geven aan dat er

veel meer tweeverdieners en jonge gezinnen zijn komen wonen. Men is veel drukker en heeft minder tijd voor elkaar en de buurt.

De jongeren in de wijk hebben in de ogen van sleutelfiguren mogelijk wel behoefte aan meer activiteiten of een plek waar ze dingen kunnen doen. Ze zijn nu te veel afhankelijk van een plek in het centrum van Ede, terwijl ze liever in hun eigen wijk iets zouden doen.

#### **Terugblik CIVIQ: wat valt op?**

In hoofdstuk 3 zijn de geïnterviewden uit de formele netwerken en de sleutelfiguren uit Ede Zuid aan het woord gelaten. Als wij vanuit CIVIQ hierop terugkijken, valt ons een aantal zaken op:

1. Het beeld dat door de mensen binnen de formele netwerken en de sleutelfiguren wordt geschetst, komt sterk overeen. Dat komt waarschijnlijk omdat men elkaar kent en elkaar treft op bijeenkomsten waar onder anderen over deze onderwerpen gesproken wordt.
2. Veel geïnterviewden vergelijken de huidige situatie met zoals deze vroeger was. Vroeger waren er meer uren voor bijvoorbeeld het opbouwwerk en de wijkagent en dus was het beter toen. Wat daarbij ontbreekt is de insteek hoe met de bestaande middelen, in deze gegeven situatie, toch bepaalde doelen bereiken kunnen worden; hoe men op een andere manier naar hetzelfde probleem kan kijken.
3. Voor informele netwerken zijn eerst ontmoetingen nodig. De buurthuizen zijn een belangrijke voorziening in de wijk als het gaat om het arrangeren en onderhouden van die ontmoetingen.
4. In de relatie tussen de geïnterviewden en de gemeente Ede lijkt een historisch gegroeid wantrouwen te bestaan. In het verleden zijn door de gemeente bepaalde afspraken niet nagekomen of is daarover niet of onduidelijk gecommuniceerd. Hierdoor is het vertrouwen in de gemeente gedaald.
5. Er wordt al veel georganiseerd in Ede Zuid. Daarvoor zijn veel actieve burgers nodig. Omdat het in de praktijk moeilijk lijkt om mensen te activeren, wordt continu een beroep gedaan op dezelfde actieve mensen. De formele netwerken lijken niet creatief in het werven van nieuwe vrijwilligers. Sommige burgers zouden ook de sociale vaardigheden missen om sociaal actief te worden.

## 4. Lunteren

Dit hoofdstuk beschrijft dezelfde onderwerpen als in hoofdstuk 3, maar dan vanuit het oogpunt van de geïnterviewden in Lunteren.

### 4.1. Achtergrondinformatie

Lunteren is een dorp met vier tot vijf wijken waar, naast autochtone Nederlanders, een grote Molukse gemeenschap woont. Over het algemeen is het dorpsgevoel in Lunteren erg groot. Men is erg betrokken bij de lokale samenleving en organiseert veel met elkaar. Zo heeft men bijvoorbeeld op eigen initiatief sponsoren gezocht voor een sporthal en een verwarmd buitenbad, die allebei zijn gerealiseerd.

Vroeger leefden de Molukse bewoners en de autochtone Nederlandse bewoners van Lunteren in dezelfde wijk. Langzamerhand is er echter een scheiding ontstaan doordat binnen een wijk woningen historisch gereserveerd zijn voor de Molukse gemeenschap. Hierdoor is een actieve Molukse gemeenschap in Lunteren ontstaan, maar is het ook moeilijker geworden om een nauwe samenwerking tot stand te brengen met bijvoorbeeld de bewonerscommissie (vroegere wijkraad) van deze Molukse wijk.

### 4.2. Huidige netwerken

1. *Netwerk wijkbeheerder, ouderenwerker, jongerenwerker en GGF'er.*  
De wijkbeheerder en de GGF'er delen een gebouw en hebben dus dagelijks contact. Als dit niet voldoende is voor een bepaalde situatie, vragen ze de ouderenwerker en/of de jongerenwerker erbij. Het netwerk komt dus niet met regelmaat (bijvoorbeeld iedere 6 weken) bij elkaar, maar op de momenten dat een situatie hierom vraagt. Er zijn korte lijnen tussen de politie, wijkbeheerder, ouderenwerker en andere formele netwerken binnen Lunteren. Men weet elkaar goed te vinden en zoekt elkaar op als het nodig is.
2. *Bewonerscommissie huurcomplex De Wormhoefswijk*  
Er is een groot huurcomplex in Lunteren waar een bewonerscommissie actief is. De commissie heeft frequent contact met de wijkbeheerder, de GGF'er en de woonconsulent.
3. *Dorpsraad en wijkbeheerder*  
De Dorpsraad speelt een belangrijke rol binnen Lunteren. Deze raad is deels samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse organisaties en deels op persoonlijke titel. Elke vergadering wordt bijgewoond door de wijkbeheerder. De dorpsraad heeft een spreekuur voor bewoners om klachten en problemen in beeld te krijgen. De dorpsraad bespreekt deze onder andere met de wijkbeheerder.
4. *Molukse wijkraad*  
De Molukse gemeenschap heeft een eigen wijkraad, waarbinnen onder anderen verschillende activiteiten (waaronder vrijetijdsactiviteiten) in hun eigen gebouw georganiseerd worden.
5. *Netwerkgroep Jongerenbeleid Lunteren*

Voor deze netwerkgroep zijn alle vrijwilligersorganisaties aangeschreven. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in een commissie van 15 personen. Deze groep komt bijeen als er onderwerpen voor gesprek zijn.

6. *Buurtnetwerk 0-12 jarigen*

Dit netwerk bestaat uit de politie, de basisscholen, de Kruisvereniging, het maatschappelijk werk Opella, het consultatiebureau (indien nodig) en de GGD/wijkverpleegkundige. Het originele doel van het netwerk is om problemen te bespreken en te signaleren van kinderen tot 12 jaar. Op deze manier wordt een kind van verschillende kanten aangesproken op het gedrag. In de praktijk wordt het netwerk ook gebruikt om alles te bespreken wat er breed in de wijk speelt. Toen de subsidie wegviel voor de sociaal cultureel werkster om het geheel te trekken, heeft de Kruisvereniging deze rol overgenomen.

7. *Moluks Cultureel Centrum Ina Ama*

In dit buurtcentrum worden diverse activiteiten georganiseerd, gericht op het Molukse deel van de Lunterse bevolking.

8. *Buurtcentrum de Schakel*

Dit is een heel actief buurtcentrum in Lunteren dat meer in de 'Arbeiderswijk' gelegen is. Er worden onder andere cursussen gegeven door vooral vrijwilligers.

9. *Dorpshuis: Westhoffhuis*

Binnen het dorpshuis ontstaan verschillende formele en informele netwerken.

- In het Westhoffhuis komen diverse clubs samen, zoals de bridgeclub en de biljartclub. Een aantal clubs is enige tijd geleden uitgeweken naar andere locaties vanwege het gemeentelijk beleid dat het Westhoffhuis rookvrij moet zijn.
- Het Westhoffhuis wordt ook gebruikt door de UVV, als peuterspeelzaal, voor koffieochtenden en voor bijvoorbeeld een kookgroepje dat kookt voor ouderen uit Lunteren.
- In het Westhoffhuis worden diverse cursussen gegeven door professionals (die hiervoor betaald krijgen). Deelnemers van deze cursus leren elkaar (informeel) natuurlijk tijdens deze cursus kennen en kunnen de cursus (formeel) als opstap voor informele netwerken gebruiken.
- Het Westhoffhuis telt wekelijks 1700 bezoekers, uit alle lagen van de Lunterse bevolking. De kerkelijke en Molukse gemeenschap zijn minder vertegenwoordigd.

10. *Stichting Sociaal Cultureel Vormingswerk*

Deze stichting beheert het dorpshuis (Westhoffhuis) en het buurthuis de Schakel.

11. *De kerken*

De kerken spelen een grote rol in Lunteren en vormen een van de grootste groepen informele netwerken van Lunteren. Er zijn 8 kerkgenootschappen waaronder 2 Molukse. Binnen deze kerken zijn veel clubs ondergebracht. De wijkbeheerder en GGF'er hebben hier weinig contact mee en geven ook slechts incidenteel ondersteuning. Als er problemen zijn in de lokale samenleving, kunnen contactpersonen vanuit de kerk wel een belangrijke rol spelen bij de oplossing gezien hun sleutelpositie. De ouderenwerker vertelt dat er ook wel beroep wordt gedaan op iemand uit de kerk om nieuwe initiatieven te starten. Deze spreekt dan zijn informele netwerken aan, waardoor er snel enthousiaste

en betrokken bewoners gevonden zijn om bijvoorbeeld het gehandicaptencafé te ondersteunen.

12. *De basisscholen*

De basisscholen zijn een belangrijke ontmoetingsplek voor kinderen en ouders, waaruit nieuwe contacten ontstaan.

13. *Huurdersbond Lunteren*

14. *Lunterse gemeenteraadsleden*

Zij behartigen de dorpsbelangen en hebben daarom veel contacten binnen Lunteren.

15. *Verenigingsleven (vrijwilligersorganisaties)*

Lunteren kent een groot verenigingsleven (zie dorpsgids). Belangrijke vereniging zijn onder andere:

- Het Oranjecomite: zij organiseren onder andere Koninginnedag
- Vereniging Oud-Lunterse dag: zij zijn ontstaan uit veel informele netwerken en organiseren onder ander het feestweekend eens per jaar. Uit deze vereniging zijn weer veel subverenigingen ontstaan zoals:
  - Straatcomités
  - Straatbarbecues
  - Rommelmarkt
  - Kinderspeeldag
- UVV speelt een belangrijke rol in Lunteren

### 4.3. Samenstelling

Lunteren kent heel veel informele netwerken. Deze netwerken zijn over het algemeen groot en hebben vaak één of meer trekkers. Deze sleutelfiguren zijn vaak oudere mensen die al jaren in Lunteren wonen. Zij weten mensen makkelijk te motiveren voor activiteiten. Met het wegvallen van de sleutelfiguren zou het netwerk uit elkaar kunnen vallen.

Aan de rand van Lunteren zijn veel nieuwbouwwoningen gekomen met bewoners die oorspronkelijk niet uit Lunteren komen. Deze nieuwe bewoners zijn van harte welkom binnen de gemeenschap, maar lijken, volgens de geïnterviewden, zelf minder behoefte te hebben om in de gemeenschap opgenomen te worden. Zij hebben minder contacten met de rest van het dorp.

Rondom jongeren en tweeverdieners in Lunteren zijn de informele netwerken minder sterk. In wijken waar veel tweeverdieners wonen, is het moeilijker om bijvoorbeeld een bewonerscommissie op te zetten dan in een wijk met oudere Lunteranen. De geïnterviewden geven aan dat jongeren minder pro-actief zijn dan vroeger. Ze willen wel dat er verschillende activiteiten worden georganiseerd, maar vervullen hierin zelf liever geen actieve rol.

Mogelijk zijn ouderen, zieken en mensen met een handicap die niet bij de kerk zijn aangesloten ook een kwetsbare groep.

De kerk is soms een belemmerende factor om mensen bij elkaar te brengen. Dansen en drinken passen bijvoorbeeld niet binnen elke kerkgemeenschap. Aan de andere kant is het buurthuis wel de plek waar jongeren vanuit de verschillende kerken elke vrijdagavond samenkomen en dingen doen. De Schakel is een belangrijke spin in het

web voor Lunteren. Het buurcentrum organiseert veel activiteiten en is de basis voor veel nieuwe informele netwerken.

#### **4.4. Activiteiten en ondersteuning**

De formele netwerken kijken wisselend naar de huidige ondersteuning van informele netwerken. Volgens de wijkbeheerder en de GGF'er krijgen de bestaande informele netwerken en organisaties weinig ondersteuning van de professionele formele netwerken, maar dit verschilt per straat of buurt. De GGF'er en wijkbeheerder verwachten dat deze behoefte om ondersteuning wel zal toenemen.

In de ogen van de ouderenwerker doen de informele netwerken juist wel vaak een beroep op de formele netwerken voor hulp. Zij helpen hen op de juiste weg in de zoektocht naar geld, sponsors en faciliteiten. De formele netwerken adviseren en coördineren. Iemand van de kerk zocht bijvoorbeeld coaching om een jongerenavond te organiseren. Met de hulp van het sociaal cultureel werk zijn geld en faciliteiten gevonden en wordt er nu elk weekend een jongerenavond gehouden. De vraag voor de ouderenwerker is of de continuïteit gewaarborgd kan worden nu veel van dit soort formele netwerken niet meer bestaan.

Bewonerscommissies krijgen subsidie van Woonstede om zichzelf draaiende te houden en activiteiten te organiseren, zoals een buurtbarbecue. Daarnaast biedt Woonstede begeleiding en cursussen aan.

Het buurtcentrum de Schakel organiseert veel activiteiten voor jong en oud. Hierdoor wordt een ontmoetingsplek gecreëerd voor mensen met dezelfde interesses en achtergrond. Er ontstaan zo nieuwe contacten en soms vriendschappen. Zeker als het gaat om het voorkomen van sociaal isolement voor ouderen, spelen de activiteiten in het buurthuis een belangrijke rol.

De afgelopen jaren hebben de Lunteranen veel moeite gedaan om het buurthuis open te houden. Vroeger waren de beheerder en opbouwwerker fulltime in dienst van het buurthuis. Nu is er geen opbouwwerker meer beschikbaar voor het buurthuis. Er zijn twee beheerders voor de Schakel, maar zij zijn gezamenlijk maar een deel van de week aanwezig. Dit betekent dat vrijwilligers moeten zorgen dat het buurthuis langer op kan zijn, op andere tijdstippen en dagen in de week. De meest vrijwilligers zijn al ouder en hebben veel om handen. De sleutelfiguren vragen zich af hoe lang het nog lukt om het buurthuis open te houden. Zij hebben behoefte aan een beheerder voor de hele week en daarnaast aan een fulltime opbouwwerker of agogisch medewerker die activiteiten kan organiseren en ondersteunen.

Als er een nieuwe activiteit bedacht wordt door bewoners/vrijwilligers, wordt eerst de behoefte gepeild bij bewoners. Zo is bijvoorbeeld laatst de cursus klussen ontstaan. Er is bij de bouwmarkt gecheckt of zij zouden willen sponsoren met materiaal. Vervolgens is het idee voorgelegd aan de toenmalige opbouwwerker die actief is in het buurthuis. Hij zorgde voor de randvoorwaarden (plek, tijd, promotie, materiaal etc.) en daarna kon de activiteit beginnen. Deze ondersteuning ontbreekt nu.

De sleutelfiguren uit de informele netwerken geven aan dat er een nauwe samenwerking bestaat met de formele netwerken. Dit was vroeger meer dan nu. Er

verdwijnen steeds meer professionals uit de formele netwerken. De sleutelfiguren vinden dit jammer, omdat ze daardoor meer grip verliezen op bepaalde groepen in het dorp. De wijkagent en de opbouwwerker kunnen signalen van sleutelfiguren en informele netwerken in wijken nu minder snel en goed oppakken, waardoor situaties sneller escaleren.

#### 4.5. Behoeft e aan nieuwe netwerken

De behoefte verschilt volgens de formele netwerken per wijk en per doelgroep. Ouderen, zieken en mensen met een handicap die niet bij de kerk zijn aangesloten hebben mogelijk meer behoefte aan nieuwe netwerken, net als jongeren. Daarnaast geldt dat met het wegvallen van sleutelfiguren mogelijk ook belangrijke bestaande netwerken verdwijnen, waardoor breder een nieuwe behoefte zal ontstaan.

De sleutelfiguren benadrukken dat er mensen zijn en blijven die geen behoefte hebben aan extra contacten. Soms heeft dit te maken met de levensfase waarin mensen zitten, soms hebben mensen genoeg andere contacten. Dit is niet erg. Mensen moeten de mogelijkheid hebben en krijgen om nieuwe contacten op te doen, maar zelf de keuze maken of ze hier gebruik van willen maken.

##### **Terugblik CIVIQ: wat valt op?**

1. Ook in Lunteren komen de meningen van de geïnterviewden uit de formele netwerken en de sleutelfiguren sterk overeen. De lijnen tussen deze mensen zijn in Lunteren nog korter dan in Ede Zuid; men ziet elkaar ook veel buiten formele bijeenkomsten. Deze combinatie van formeel en informeel contact tussen de verschillende partijen werkt ons inziens goed voor de slagkracht en de organisatiesnelheid.
2. Het dorps huis en de Schakel zijn belangrijke voorzieningen in het dorp als het gaat om ontmoetingen en het ontstaan van informele netwerken.
3. Bij het organiseren van activiteiten wordt ook in Lunteren gebruik gemaakt van dezelfde vrijwilligers. Een aantal vrijwilligers heeft expliciet te kennen gegeven dat de grens van wat men aan tijd en energie kan besteden, is bereikt. Dit kan betekenen dat de Schakel hierdoor niet meer open gehouden kan worden en ook andere activiteiten niet gecontinueerd kunnen worden.
4. Ook in Lunteren is de relatie met de gemeente voor verbetering vatbaar. In het dorp heerst het gevoel dat de gemeente steeds minder wil investeren in Lunteren, omdat het in de ogen van de gemeente toch wel goed gaat. Men is bang dat de Wmo wordt gebruikt als aanleiding om verder te bezuinigen op de voorzieningen en randvoorwaarden in het dorp.

## 5. Nieuwe informele netwerken

De gemeente Ede vindt het belangrijk om in het kader van dit onderzoek zicht te krijgen op het ontwikkelen van informele netwerken. Hoe kunnen nieuwe informele netwerken gestimuleerd en ondersteund worden?

In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de knelpunten en succesfactoren van de netwerken die zijn bekeken in dit rapport. Deze vormen de basis van do's and don'ts voor het ontwikkelen van nieuwe informele netwerken. De visie van de geïnterviewden op de mogelijkheden voor het ontwikkelen van deze netwerken volgt in paragraaf 5.2. Vervolgens wordt vanuit hun ogen gekeken naar de ideale ondersteuning vanuit onder andere de formele netwerken. Tot slot volgt een paragraaf over de gewenste rol van de gemeente zoals de geïnterviewden dit graag zien.

### 5.1. Knelpunten en succesfactoren huidige situatie

Knelpunten en succesfactoren liggen soms dicht bij elkaar. Als een punt positief geformuleerd is, is het een succesfactor. Is het negatief geformuleerd, dan wordt hetzelfde punt een knelpunt. Om dubbelingen te voorkomen, is er in dit rapport voor gekozen om de positieve formuleringen te gebruiken.

#### 5.1.1. Ede-Zuid

Volgens de geïnterviewde sleutelfiguren en formele netwerken uit Ede-Zuid zijn de volgende punten belangrijke succesfactoren bij bestaande informele netwerken of in het opzetten van nieuwe:

1. Concrete aanleiding of activiteiten;
2. Een schone, veilige omgeving als basis;
3. Een gevoel van betrokkenheid bij elkaar;
4. Ontstaan vanuit een bestaande behoefte bij bewoners; bottom-up;
5. Kleinschalig: beter veel dingen klein organiseren. Dit werkt voor de sociale cohesie veel beter;
6. Zichtbaar en op korte termijn;
7. Trekkers zonder dubbele pet; bijvoorbeeld bewoners die uit zijn op het buurtbelang en niet op hun eigen belang.

Dat initiatieven met name succesvol zijn als ze aan bovenstaande voorwaarden voldoen, betekent volgens formele netwerken een cultuuromslag in organisaties. Vooral het kleinschalig werken vanuit een bestaande behoefte gebeurt nu niet altijd. Organisaties willen zich soms profileren en dus groter uitpakken. Dit geldt ook voor de gemeente, waar initiatieven soms te groot worden ingezet (bijvoorbeeld de buurtbemiddeling in Maandereng).

#### 5.1.2. Lunteren

Voor de Lunteranen die geïnterviewd zijn, liggen de succesfactoren op de volgende vlakken:

1. Goede trekkers;

2. Het dorpsgevoel, de volksaard van Lunteren: betrokken bij elkaar;
3. Tijd; voor de familie en de kerk en voor eenmalige activiteiten maak je tijd. Wordt het structureel, dan bereik je sommige doelgroepen, vooral tweeverdieners, minder;
4. Gevoel van burenplicht is erg groot in Lunteren;
5. Samenstelling van de buurt; hoe homogener de buurt, hoe makkelijker nieuwe contacten ontstaan;
6. Ondersteuning vanuit de formele netwerken; zonder ondersteuning zakken netwerken weer in elkaar of komen ze niet van de grond.

## 5.2. Ontwikkelen nieuwe informele netwerken

### 5.2.1. Doen ontstaan van nieuwe netwerken

De geïnterviewden zijn gemengd positief over het doen ontstaan van nieuwe netwerken. De algemene reactie is dat je kunt organiseren dat mensen elkaar ontmoeten en samen activiteiten doen. De drempel wordt zo lager om dingen samen te doen of om elkaar hulp te vragen. Hieruit ontstaan vaak nieuwe informele netwerken, maar je kunt mensen niet forceren. Dwingen werkt averechts. Vriendschappelijke contacten moeten vanzelf ontstaan.

Aan de andere kant is het belangrijk om te zorgen dat aan de randvoorwaarden voor het ontstaan van nieuwe netwerken is voldaan. Als mensen zich thuis en veilig voelen in een wijk, ontstaan er vanzelf initiatieven. Aan deze randvoorwaarden is bijvoorbeeld nog niet voor alle bewoners van Ede-Oud-Zuid voldaan. De gemeente speelt een rol als het gaat om de fysieke en financiële voorwaarden.

Het organiseren van ontmoetingen is volgens de geïnterviewden dus de basis van nieuwe informele netwerken. Deze ontmoetingen ontstaan spontaan, maar je kunt ook tot op zekere hoogte sturen:

1. Door het organiseren van activiteiten door formele netwerken. Dit betekent dat de formele netwerken hier de tijd en de financiële middelen voor moeten krijgen. Voor een deel kan dit zichzelf terugverdienen, door bijvoorbeeld lesgeld te vragen voor een cursus of entreegeld voor een activiteit;
2. Door het ondersteunen van initiatieven van bewoners door formele netwerken. Een voorbeeld is het initiatief in Maandereng waar bewoners bossen bloemen brengen naar andere bewoners uit de straat bij speciale gebeurtenissen. Door dit initiatief financieel te ondersteunen en te coördineren, ontstaan nieuwe informele netwerken onder bewoners. De formele netwerken zouden deze ondersteuning op zich moeten nemen.

De geïnterviewden vinden het belangrijk dat bewoners die met initiatieven komen serieus genomen worden en op een snelle en goede manier ondersteund kunnen worden. Dit zorgt ook voor extra motivatie bij de bewoners: ze voelen zich gesteund en gewaardeerd. Korte lijnen zijn hierin heel belangrijk, zodat de bewoners niet eerst via allerlei regelingen op een akkoord van bijvoorbeeld de gemeente moeten wachten.

### 5.2.2. Specifieke ideeën

Uit de interviews kwamen soms specifieke ideeën naar voren voor het ontwikkelen van nieuwe informele netwerken:

- Maak gebruik van digitale netwerken.
- Tegenwoordig zijn er hele groepen mensen die in een sociaal isolement verkeren, maar wel (sociaal) actief zijn op het internet. Ideeën om hen te bereiken zijn:
  - Inrichten van chatrooms voor wijkbewoners;
  - Websites (voorbeelden zijn de website van Lunteren, Maandereng, [www.houten.com](http://www.houten.com) of [www.kloosterveen.nl](http://www.kloosterveen.nl))
  - Forums op websites
- Het opzetten van netwerken voor eenzame ouderen moet heel voorzichtig, kleinschalig en laagdrempelig gebeuren. Niet gelijk uitnodigen voor een activiteit of een club, maar starten met een koffiemorgen. Dit moet je gratis aanbieden, anders is de drempel alweer te hoog voor sommige ouderen.

## 5.3. Ondersteuning

### 5.3.1. Ede-Zuid

Informele netwerken ontstaan door ontmoeting, door contact met elkaar. In de vorige paragraaf werd aangegeven dat deze ontmoetingen tot op zekere hoogte te sturen zijn. Ten eerste door als formele netwerken activiteiten te organiseren en ten tweede door bewoners te ondersteunen bij hun eigen initiatieven.

Het buurthuis heeft een belangrijke rol in het betrekken van bewoners bij de buurt of wijk. Het wijkplatform van Maandereng gaf bijvoorbeeld aan dat 80% van de activiteiten uiteindelijk vanuit de bewonerscommissies en de buurtcentra worden georganiseerd en een kleine 20% vanuit de buurtbewoners zelf. In alle wijken komt ook duidelijk naar voren dat de sleutelfiguren en de formele netwerken behoefte hebben aan ondersteuning van professionele krachten in de buurthuizen. Elk buurthuis zou graag zijn eigen fulltime beheerder en zijn eigen fulltime opbouwwerker hebben. Vooral de opbouwwerker is verantwoordelijk voor het ondersteunen van initiatieven van bewoners en het motiveren en activeren van bewoners. Sleutelfiguren geven duidelijk aan dat de buurthuizen voor alle bewoners de spil moeten worden in de wijk, zonder dat dit geforceerd wordt.

Daarnaast is het belangrijk om bestaande en nieuwe bewonersinitiatieven de ruimte te geven. Deze initiatieven zouden in eerste instantie moeten worden ondersteund door bewonerscommissies of formele netwerken. Het kan hier gaan om inhoudelijke ondersteuning, in de vorm van advies, coördinatie, begeleiding of cursussen. Daarnaast is de financiële ondersteuning belangrijk. De geïnterviewden zien idealiter dat de formele netwerken een vast budget hebben voor de ondersteuning van initiatieven en dat men niet steeds naar de gemeente terug moet om te checken of voor een activiteit ook budget beschikbaar is.

De gemeente moet op haar beurt de formele netwerken en buurtcommissies ondersteunen, vinden de geïnterviewden. Een behoefte die er is, moet je als gemeente serieus nemen en indirect ondersteunen.

### 5.3.2. Lunteren

De Lunteranen delen de ondersteuningsblik van Ede-Zuid. De formele netwerken zijn ervan overtuigd dat zij nodig zijn om informele trekkers te stimuleren. Zij geven aan dat je als gemeente en als formeel netwerk wel kunt investeren in ontmoetingen, maar niet in het uiteindelijk ontstaan van informele netwerken. Je kunt de randvoorwaarden scheppen, door bijvoorbeeld een bijeenkomst, een ontmoetingsplek te organiseren, maar dan moet het informele vanzelf ontstaan. Sleutelfiguren uit de buurt spelen hierin een wezenlijke rol. De formele netwerken kunnen en moeten deze sleutelfiguren ondersteunen, coachen en vooral waarderen. Ook in Lunteren is behoefte aan een fulltime beheerder en opbouwwerker/agogisch medewerker in het buurthuis die activiteiten kunnen organiseren en ondersteunen.

Verder hebben de geïnterviewden uit Lunteren behoefte aan structureel overleg tussen de formele netwerken in het dorp en de sleutelfiguren en informele netwerken in het dorp. Op deze manier kunnen meer signalen worden opgepakt en kunnen de netwerken er gezamenlijk voor zorgen dat nieuwe activiteiten ontstaan in het dorp.

## 5.4. Rol van de gemeente

### 5.4.1. Ede-Zuid

Zowel vanuit de sleutelfiguren als vanuit de formele netwerken komt het signaal dat de gemeente vooral via de bestaande netwerken de bewoners moet ondersteunen. Het gaat dan vooral om een faciliterende rol:

- *Zorg dat aan de fysieke voorwaarden voor de verschillende wijken is voldaan.*  
Een schone woonomgeving en een gevoel van veiligheid zijn randvoorwaarden voor het ontstaan van betrokkenheid tussen bewoners onderling. De gemeente is ervoor verantwoordelijk dat aan deze voorwaarden is voldaan.
- *Biedt de formele netwerken meer mogelijkheden om ruimte (financieel en qua uren) vrij te maken om bewonersinitiatieven te ondersteunen.*  
Vertrouw meer op de professionals qua inhoud. De sleutelfiguren geven aan dat de gemeente ook meer gebruik zou kunnen en moeten maken van de kennis en ervaring van professionals in het kader van klankbordgroepen.
- *Zorg voor duidelijke taakomschrijvingen voor de formele netwerken in hun vernieuwde rol om de informele netwerken te ondersteunen.*  
Wie is wanneer verantwoordelijk voor wat en waar vult men elkaar aan? De wijkbeheerder is nu bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het fysieke onderhoud, maar kreeg daar langzamerhand ook het sociale onderhoud bij. Dit zijn in zijn ogen verschillende taken die bij verschillende organisaties horen.
- *Maak het makkelijker om bewonersinitiatieven te doen ontstaan.*  
Het gaat dan onder andere om het wegnemen van belemmeringen in de wet- en regelgeving en meer (budget)verantwoordelijkheid bij de formele netwerken. Het invullen van officiële formulieren werkt voor bewoners belemmerend om iets te

starten. Een ander voorbeeld is dat een buurthuis of dorps huis wordt gezien als een openbare ruimte met de bijbehorende beperkingen als het gaat om alcohol of roken. De verscherping in de wetgeving op dit punt heeft tot minder bezoekers geleid.

- *Zorg voor duidelijke richtlijnen en afspraken in de samenwerking tussen de formele en informele netwerken.*  
Beide netwerken moeten elkaar aanvullen en versterken. Het is daarbij belangrijk dat men weet wat men van elkaar mag verwachten en geen dingen dubbel doet.
- *Laat als gemeente zien dat je de bewonersinitiatieven en de activiteiten waardeert.*  
Waardering stimuleert bewoners en netwerken om actief te blijven.
- *Geef de buurthuizen de verantwoordelijkheid en ruimte om activiteiten te bedenken.*  
De gemeente moet in de ogen van de geïnterviewden de juiste partij zoeken om deze activiteiten op te zetten, maar niet zelf activiteiten ontwikkelen. Activiteiten vanuit de gemeente kunnen soms een prestigekarakter hebben en schieten dan het doel voorbij.
- *Investeer in lokale activiteiten in plaats van Ede-breed.*
- *Kom als ambtenaar langs in de wijk zodat je weet wat er speelt en hoe de wijk eruit ziet. De neus richting de wijk.*
- *De gemeente en de kerken hebben een gezamenlijk belang bij de Wmo.*  
De kerk geeft aan dat zij een enorm potentieel aan netwerken hebben, dat kan worden benut. De kerken moeten echter niet de verantwoordelijkheid krijgen voor bepaalde vormen van welzijn, dat is nog altijd een taak van de gemeente.

Het is belangrijk dat de gemeente in de randvoorwaardelijke sfeer zorgt dat zaken op papier staan, faciliteiten geboden worden, de regie blijft voeren en dat samenwerking plaatsvindt tussen formele netwerken en instellingen.

Verder kwam in veel interviews de communicatie met de gemeente naar voren. Zowel de sleutelfiguren als de formele netwerken zagen ruimte voor verbetering in de manier waarop de communicatie met de gemeente verloopt. Zo zouden bewoners vaak lang moeten wachten op een reactie van de gemeente, worden afspraken niet altijd nagekomen en voelen bewoners zich soms van het kastje naar de muur gestuurd. Hierdoor is het vertrouwen bij de bewoners in de gemeente gedaald. In de ogen van de sleutelfiguren ligt de nadruk bij de gemeente soms te veel op prestige. Als voorbeeld werd onder andere het feest bij de opening van de Zuiderkroon genoemd. Hierbij was niemand uitgenodigd die betrokken was bij de bouw van het complex, maar werden belangrijke figuren vanuit de gemeente in paardentrams rondgereden.

#### 5.4.2. Lunteren

Ook nu herkennen de Lunteranen zich in de rol van de gemeente zoals die door de geïnterviewden uit Ede-Zuid beschreven wordt. Alleen de aanbeveling met betrekking tot het gezicht laten zien in de wijk komt niet terug. Als het gaat om de fysieke omgeving worden speelruimte en hangplekken voor jongeren en ouderen als voorbeeld genoemd door sleutelfiguren.

De geïnterviewden in Lunteren hebben het gevoel dat veel formele netwerken langzaam afbrokkelen. Dit is jammer want in hun ogen zou de gemeente moeten

zorgen voor een goede buffer van professionals die het aanspreekpunt zijn voor buurtbewoners. Op deze manier waarborg je continuïteit. De geïnterviewden vinden het belangrijk dat er professionals op verschillende terreinen beschikbaar zijn (ouderen/jongeren, sociaal cultureel werk, GGF'er, wijkbeheerder). Daarnaast zou de gemeente moeten zorgen voor de faciliteiten die nodig zijn voor de netwerken (financieel, uren en randvoorwaardelijk).

Wat er nu gebeurt aan activiteiten en ondersteuning door formele netwerken is naar het idee van de geïnterviewden maar een fractie van wat je zou kunnen doen en kunnen stimuleren in Lunteren. De gemeente zou bewust moeten kiezen om hier meer rendement uit te halen.

De sleutelfiguren benadrukken dat de gemeente moet voorkomen dat als iets goed loopt in Lunteren, te stoppen met investeren. Als het beter gaat in een wijk of dorp is het juist belangrijk om te blijven investeren om te zorgen dat de situatie niet weer verslechtert. Dit is al een aantal keren gebeurd in Lunteren. Zorg dat het aantrekkelijk en laagdrempelig blijft voor mensen om dingen samen te organiseren en te doen, door ondersteuning te blijven bieden vanuit de formele netwerken.

Tot slot werden door de sleutelfiguren nog twee expliciete opmerkingen gemaakt:

- Als je als gemeente wilt investeren in informele netwerken, is het belangrijk dat ouderen langer in dezelfde wijk met die netwerken kunnen blijven wonen. Dit kan betekenen dat er meer seniorenwoningen moeten komen in bepaalde wijken. Een positief neveneffect hiervan is dat er meer woningen beschikbaar komen voor jongeren zodat zij in Lunteren kunnen blijven wonen.
- In het kader van de WMO vinden de sleutelfiguren het belangrijk dat er een loket komt voor bewoners om vragen en knelpunten neer te leggen. Dit kan gaan om vragen om ondersteuning op het gebied van zorg en welzijn, het melden van vormen van agressie, etc.

## 6. Methodieken

In dit hoofdstuk worden een aantal bestaande methodieken behandeld, die als inspiratie hebben gediend bij het voorstel om informele netwerken te initiëren en te behouden in Ede-Zuid en Lunteren.

De bestaande methodieken kunnen grofweg onderverdeeld worden in methodieken voor het opzetten van netwerken en methodieken voor het ontwikkelen van activiteiten.

### 6.1. Methodieken voor het opzetten van netwerken

#### 6.1.1. De ABCD-methode

De ABCD-methode (Asset-Based-Community-Development) is een van oorsprong Amerikaanse methode voor het ontwikkelen van netwerken in wijken. Uitgangspunt is de kennis, de vaardigheden en capaciteiten van deelnemers van reeds bestaande formele en informele netwerken te gebruiken voor het uitbreiden en opstarten van netwerken. De ABCD-methode volgt vijf vaste stappen:

1. De capaciteiten en vaardigheden moeten eerst in kaart gebracht worden, alvorens ze te kunnen inzetten. Daarnaast moeten de formele en informele netwerken geïnventariseerd worden.
2. De vaardigheden worden, waar nuttig, aan elkaar gekoppeld voor de oplossing van de problemen.
3. Alle aanwezige vaardigheden worden benut om brede communicatie te ontwikkelen en te verzorgen.
4. Een representatieve groep wordt samengesteld voor het ontwikkelen van een visie en een plan.
5. Activiteiten en middelen van buiten worden ingebracht om de ontwikkeling van de visie te ondersteunen.

De ABCD-methode is onder andere toegepast in Eindhoven, Helmond en in Oud-Delfshaven, Rotterdam.

Uit ervaringen in Eindhoven leren we dat in de ABCD-methode de bewoners te allen tijde de belangrijkste spelers moeten blijven. In Eindhoven werd dit principe door inzet van externen ondergraven. De toepassing van de methode heeft er echter wel toe geleid dat bewoners van de wijk Woensel-West elkaar weer (aan)spreken. Er bestaat echter geen vast stramien voor het uitvoeren van deze methode; het is heel wijkspecifiek.

In Helmond is na inventarisatie van de vaardigheden en wensen van de bewoners onder anderen een klussendienst opgezet door vrijwilligers. Daarnaast zijn bewoners met een allochtone achtergrond als 'bruggenbouwers' ingezet tussen de autochtone bewoners en diverse andere etnische groepen. Tenslotte blijkt uit de ervaringen dat draagvlak onder alle partijen die deelnemen essentieel is voor het slagen.

Meer informatie:

- [www.verwey-jonker.nl](http://www.verwey-jonker.nl)
- [www.kcgs.nl](http://www.kcgs.nl)

- publicatie: 'Wijken voor bewoners, Asset-Based Community Development in Nederland', Verweij-Jonker-instituut, 2001.

### 6.1.2. Buurtzorg

Buurtzorg is erop gericht kwetsbare personen meer te betrekken bij de lokale samenleving en nieuwe vormen van sociale ondersteuning te ontwikkelen. Buurtzorg heeft als uitgangspunt dat de vrijwillige inzet vanuit de buurt zelf komt, door buurtbewoners ten behoeve van de integratie van andere buurtbewoners.

In deze methodiek zijn globaal 8 stappen te onderscheiden:

1. Onderzoek naar behoeften van kwetsbare buurtbewoners;
2. Behoefteteonderzoek onder een steekproef van andere buurtbewoners;
3. Organiseren van een laagdrempelige bijeenkomst, onder het mom van kennismaking en gezelligheid. Daarbij wordt inhoudelijk de behoeften van de buurt gepresenteerd.
4. Aan het eind van de bijeenkomst worden afspraken gemaakt om gezamenlijk:
  - a. een activiteit op te zetten;
  - b. 1-op-1 dingen voor elkaar te doen;
  - c. een vervolgbijeenkomst te houden, als het nog te vroeg is voor verdere actie.
5. De buurtbewoners worden gestimuleerd om zelf de verantwoordelijkheid te nemen voor de afspraken. Een professional faciliteert, ondersteunt en zorgt voor de randvoorwaarden;
6. Management van verwachtingen is erg belangrijk in de methodiek. Weet van elkaar wat je mag verwachten? Wat vraagt de ene bewoner bijvoorbeeld qua frequentie en inhoud? Wat biedt de andere bewoner qua frequentie en inhoud?
7. De nadruk bij buurtzorg ligt op klein beginnen. Als iedere bewoner elkaar groet en kleine dingen voor elkaar doet (bijvoorbeeld de biobak, kleine klusjes, keertje koffiedrinken) ontstaat langzamerhand wel meer. Je moet dit soort dingen ook de tijd geven om te ontstaan.
8. De professional geeft stimulansen als nodig en organiseert na enige tijd weer een bijeenkomst om te kijken of het buurtgevoel veranderd is of herhaalt het behoefteteonderzoek.

De Buurtzorgmethode is onder anderen in Amersfoort, Utrecht, Nijmegen en Amsterdam toegepast. Zo werden in Amersfoort koffieochtenden georganiseerd, waarin nieuwe initiatieven ontstonden, zoals een klussenuitwisseling via de computer. Deze methodiek is geschikt voor het in contact brengen van buurtbewoners, maar ook om het zelforganiserend vermogen van de buurt te stimuleren.

Buurtzorg ontwikkelt op activiteitsniveau en organisatieniveau diverse modellen, zoals:

- het organiseren van een buurtzorgmarkt
- het opzetten van een wijkrestaurant
- groenguerilla's (wijkgenoten verbeteren zelf de kwaliteit van het openbare groen)

Meer informatie:

- <http://www.civiq.nl/emc.asp?pagelid=508>;
- publicatie: 'Op weg naar buurtzorg', CIVIQ, 2004

## 6.2. Methodieken voor het opzetten van activiteiten

Door het organiseren van activiteiten in een wijk ontstaan nieuwe ontmoetingen tussen buurtbewoners die kunnen leiden tot nieuwe informele netwerken. Activiteiten zijn dus een belangrijk middel in het indirect stimuleren van nieuwe informele netwerken. Er zijn in het land veel voorbeelden van activiteiten in een buurt die gericht zijn op buurtbewoners met elkaar in contact te brengen. Hieronder worden een paar activiteiten beschreven die als inspiratie hebben gediend voor de methodieken in Ede. In bijlage 3 zijn andere voorbeelden van activiteiten opgenomen.

### 6.2.1. Galerijgesprekken

In het project (Leeuwarden) is het doel dat ouderen die op dezelfde galerij van een flatgebouw wonen met elkaar in contact komen waardoor sociaal isolement wordt voorkomen. Het initiatief ligt hier bij een ouderenwerker/adviseur van de Stichting Welzijn Ouderen, die elke bewoner uitnodigt voor zo'n galerijgesprek. Bewoners zetten deze contacten soms zelf voort met activiteiten als samen eten, samen of voor elkaar boodschappen doen, uitjes organiseren en burenhulp. Er wordt expliciet een beroep gedaan op het zelforganiserend vermogen van de oudere deelnemers.

Meer informatie:

- [www.x-s2.nl](http://www.x-s2.nl)

### 6.2.2. Wijkrestaurant

Een wijkrestaurant of buurtkeuken biedt de mogelijkheid om de kosten, voorbereiding en bereiding van een maaltijd met elkaar te delen. Het kan bij iemand thuis worden georganiseerd, in een buurthuis of bij goed weer gewoon in de buitenlucht. De deelnemers zien elkaar twee keer per maand; een keer om de maaltijd te plannen en inkopen te doen en een keer om de maaltijd te bereiden. Buurtkeukens zijn populair: het is een goedkope en tijdbesparende vorm van eten, en het is een plezierige manier van ontmoeten. Hierdoor neemt de interactie in de buurt sterk toe.

Meer informatie:

- [www.instrumentenwijzer.nl](http://www.instrumentenwijzer.nl)

### 6.2.3. Zelfanalyse

Dit interactieve meetinstrument vergroot het vertrouwen in elkaar en is gericht op jongeren. Zelfanalyse leidt tot een scherper zelfbeeld en de methodiek zelf werkt versterkend op de sociale cohesie, zeker wanneer bijvoorbeeld schoolkinderen in de eigen buurt gaan enquêteren.

Een voorbeeld van de toepassing van de Zelfanalyse is SPOK (Sociaal-Pedagogische Ontwikkelings Klimaat), een softwareprogramma, dat snel de leefbaarheid van een buurt voor de jeugd in kaart kan brengen.

K2, Brabants kenniscentrum jeugd, wilde een instrument ontwikkelen om de problematiek in de wijken vanuit het oogpunt van jongeren in kaart te brengen. Met betrekking tot leefbaarheid komt vaak een eenzijdig beeld naar buiten, waarbij jongeren enkel als veroorzaker van problemen naar voren komen. Deze

leefbaarheidsscan beoogt de jeugd te zien als doelgroep en bron van kennis voor beleid en wijkontwikkeling. De leefbaarheid wordt in kaart gebracht door veertig stellingen voor te leggen aan ouders, tieners en andere (in)direct betrokkenen bij de jeugd. Zij kunnen hun waardering geven op deze stellingen, wat leidt tot een rapportcijfer per stelling. De uitslag geeft snel een samenhangend beeld over de sterke en zwakke kanten van een wijk of dorp. Dit is een goed uitgangspunt voor verdere discussie of voor het opstellen van een samenhangend plan van aanpak. SPOK kan op veel manieren gebruikt worden. Het kan een snelle scan zijn voor een individuele werker. Of ouders kunnen in één ouderavond conclusies trekken over het pedagogisch klimaat in hun wijk. Meer omvangrijk is het SPOK-wijkdebat, wat leidt tot een meer genuanceerder beeldvorming onder de bewoners.

Meer informatie:

- [www.k2.nl](http://www.k2.nl)

### 6.3. Succes- en faalfactoren

Uit literatuuronderzoek blijkt dat bij projecten met een laagdrempelig karakter vooral de buurtbewoners bedenker en uitvoerder zijn. Een buurtbewoner of een groep bewoners hebben vaak wel ondersteuning nodig bij het bedenken en uitvoeren van projecten. Professionele instellingen in de wijk, de gemeente of de politie zijn hierin de meest aangewezen samenwerkingspartners.

De rol en betrokkenheid van de buurtbewoner bij de activiteit(en) kunnen verschillen. Er zijn diverse mogelijkheden:

- De activiteit wordt door een instelling of organisatie bedacht en de buurtbewoner draagt informatie aan; de uitvoering ligt vervolgens bij derden.
- Met behulp van een door anderen aangereikt instrument moet de bewoner zelf uitvoering geven aan de activiteiten.
- Buurtbewoners bedenken de activiteit en voeren deze ook uit.

Belangrijke succes- en faalfactoren liggen op de volgende punten:

1. **Een burgerinitiatief begint en eindigt bij buurtbewoners.**  
De meest krachtige projecten ontstaan als bewoners zelf het initiatief nemen en blijven dragen. Bewoners moeten zich probleemeigenaar voelen;
2. **Houd rekening met de logistieke kanten van een project/activiteit.**  
Het bedenken van een initiatief is iets anders dan het organiseren. Hierbij is vaak ondersteuning nodig (qua inhoud maar ook qua hoeveelheid werk) vanuit professionals;
3. **Zorg voor bekendheid van het project of de activiteit onder buurtbewoners en medewerkers van organisaties en voorzieningen in de wijk;**  
De bewoners en de betrokken professionals hebben hier een rol in. De gemeente kan indien nodig hieraan ook een bijdrage leveren door bijvoorbeeld ruimte te bieden op de gemeentepagina.
4. **Zorg voor een duidelijke structuur en coördinatie.**

Een aanspreekpunt is erg belangrijk. Als professional moet je hier erg op sturen in projecten. Een bewoner kan het aanspreekpunt zijn, maar als men hier tegenop ziet, kan ook een professional deze rol op zich nemen.

5. **Ga na of er in andere wijken of steden vergelijkbare projecten zijn.** Op deze manier worden dezelfde valkuilen voorkomen. Ook hier geldt dat bewoners en professionals hier beide voor verantwoordelijk zijn.

## 7. Voorstel op maat

De gemeente heeft in het kader van dit onderzoek 3 adviesvragen geformuleerd. Een ervan vraagt om advies voor het ontwikkelen van methodieken voor het opbouwen van informele netwerken door bewoners. In dit hoofdstuk beschrijven we welke methodiek naar ons idee geschikt is voor het opbouwen van een informeel netwerk door bewoners zelf in de verschillende wijken en buurten. In hoofdstuk 9 doen we aanbevelingen hoe de bewoners daarbij het best ondersteund kunnen worden door formele netwerken en welke rol de gemeente hierin kan spelen.

### 7.1. Voorstel op maat voor Rietkampen

Rietkampen is een zogenaamde 'voorstadswijk' waar veel hoogopgeleide, zelfredzame mensen wonen. Er is een gevoel van saamhorigheid. Als er iets is, weet men elkaar te vinden, maar men lijkt elkaar niet veel op te zoeken. Het is onduidelijk in hoeverre de bewoners van Rietkampen behoefte hebben aan extra ontmoetingen. Daarnaast zijn er wel specifieke doelgroepen die extra aandacht nodig lijken te hebben en tussen wal en schip dreigen te vallen: ouderen en alleenstaande ouders.

De problemen van deze beide groepen zijn niet goed zichtbaar voor de formele netwerken en daardoor mogelijk ook niet bij de medebewoners. Het is belangrijk om de wensen en behoeften van deze groepen inzichtelijk te maken. Voor de formele netwerken zodat zij hier ondersteuning op kunnen bieden die past binnen hun werkzaamheden. Maar ook bij de medebewoners, zodat zij een netwerk kunnen gaan vormen met die ouderen of alleenstaande ouders die hun luisterend oor of helpende hand goed kunnen gebruiken. Veel elementen uit de methodiek buurtzorg sluiten hierbij aan.

#### **Voorstel voor het opzetten van nieuwe ontmoetingen en daardoor mogelijk nieuwe informele netwerken**

##### *1. Behoefteteonderzoek onder de specifieke doelgroepen*

Breng door middel van een behoefteteonderzoek in kaart hoe de ouderen en alleenstaande ouders zich voelen in de buurt. Voelen ze zich betrokken? Hoeveel contacten hebben ze in de buurt? Met wie zouden ze contacten willen hebben? Doen ze mee aan activiteiten die georganiseerd worden in de buurt? Onder welke voorwaarden zouden ze wel mee willen doen en hoe kunnen professionals of buurtbewoners hierbij helpen? Het is aan te bevelen om de interviews (in het kader van het behoefteteonderzoek) door een formeel netwerk en een buurtbewoner uit te voeren. Hiermee leg je een nieuw contact en maak je de drempel kleiner voor de doelgroep om over hun situatie te spreken.

##### *2. Check resultaten formele netwerken*

De betrokken formele netwerken in de wijk bespreken de resultaten van dit onderzoek en koppelen dit aan hun eigen ervaringen. Zijn de resultaten een verrassing? Hebben de netwerken nog aanvullingen?

##### *3. Specifieke acties*

De buurtbewoner en de professional die het interview hebben afgenomen checken aan de hand van de resultaten van de interviews welke concrete acties al ondernomen kunnen worden om de ondervraagde bewoners te helpen.

Bijvoorbeeld ophalen van iemand in een rolstoel om naar een activiteit te kunnen gaan.

#### 4. *Buurtbijeenkomst als algemene impuls*

De formele netwerken organiseren een bijeenkomst voor alle bewoners uit de buurt (methodiek Buurtzorg). In deze informele bijeenkomst is aandacht voor informele ontmoeting (hapje en drankje), maar staan ook een aantal vragen centraal.

- Wat kan je als bewoners doen met en voor elkaar?
- Welke behoefte aan contact is er onderling en hoe kun je dit invulling geven?

#### 5. *Formele netwerken ondersteunen/faciliteren*

Afhankelijk van de resultaten van de buurtbijeenkomst kunnen er actiepunten of activiteiten naar voren komen. De bewoners bepalen wat er georganiseerd wordt en op welke manier, de formele netwerken adviseren en ondersteunen de bewoners in de organisatie. De verantwoordelijkheid om het initiatief in stand te houden ligt en blijft bij de buurtbewoners.

#### 6. *Aandacht voor sociale vaardigheden en verlagen drempels.*

Uit de interviews kwam het signaal dat niet iedereen over voldoende sociale vaardigheden beschikt om zelf contacten te zoeken en te leggen. Hou hier rekening mee in de uitvoering zodat bewoners niet hierdoor buiten activiteiten vallen.

## 7.2. Voorstel op maat voor de Maandereng

Maandereng is een zogenaamde middenstandswijk waar veel ouderen, tweeverdieners en gezinnen wonen. Men is wel bereid om elkaar te helpen, mits men het durft te vragen. De verschillen per straat zijn groot: soms is men erg individualistisch, soms is het ook eenvoudig om mensen te motiveren samen dingen te doen in de straat. De bewonerscommissies, het wijkplatform en het buurtcentrum zijn plekken waar al ontzettend veel georganiseerd wordt en veel ontmoeting plaatsvindt. De opbouwwerker geeft ondersteuning voor de aanwezige buurtinitiatieven, maar voelt zich beperkt door het aantal beschikbare aantal uren. Daarnaast is het buurthuis de plek voor ontmoeting en activiteiten.

Naar schatting 80% van de activiteiten wordt door bestaande organisaties (bewoners en professionals) georganiseerd. Slechts 20% ontstaat vanuit initiatieven van andere bewoners. Het signaal is dat mensen wel ideeën hebben, maar niet weten hoe ze het moeten en kunnen organiseren. Bewoners moeten gestimuleerd worden om zelf meer initiatieven te nemen voor gezamenlijke activiteiten of ontmoetingen. De drempel lijkt nu nog te hoog.

### **Voorstel voor het opzetten van ontmoetingen en daardoor mogelijk nieuwe informele netwerken:**

#### 1. *Continueer wat nu al gebeurt aan ontmoetingen.*

Het buurtcentrum is een belangrijke ontmoetingsplek in de buurt. Dit geldt ook voor het wijkplatform en de bewonerscommissies. De ontmoetingen die hierdoor ontstaan, moeten gestimuleerd worden.

2. *Goede afstemming tussen de formele netwerken*  
Het is belangrijk om in de ondersteuning van bewonersinitiatieven goede afspraken te maken over de taakverdeling tussen formele netwerken onderling. Wie is verantwoordelijk voor wat en hoe kunnen we elkaar ondersteunen?
3. *Organiseer een budget en ondersteuning voor initiatieven van buurtbewoners*  
Bewoners moeten gestimuleerd worden om iets te organiseren in de straat. Als zij hierbij om advies en budget kunnen aankloppen bij de formele netwerken, wordt de drempel al een stuk lager. Je kunt het buurtcentrum, het wijkplatform en de bewonerscommissies gebruiken om te promoten dat dit bestaat. Alle initiatieven worden serieus genomen.
4. *Straatprijs*  
Je kunt een prijs uitloven voor de leukste straatactiviteit in de Maandereng of een soort competitie uitschrijven zoals in het programma Buurt op Stelten.
5. *Huis-aan-huis interview in straten waar weinig gebeurt*  
In bepaalde straten waar niets gebeurt kan je door middel van een huis-aan-huis interview informeren of mensen zich thuis voelen in de buurt of samen meer zouden willen doen. Hebben ze behoefte aan meer contacten? Hoe zien ze dat dan idealiter voor zich? Hier zou je dan een bijeenkomst voor de straatbewoners kunnen organiseren zoals weergegeven in de Buurtzorg - methodiek of de ideeën die naar voren komen ondersteunen. Het is aan te bevelen om het interview door een bewoner en een formeel netwerk te laten uitvoeren.

### **7.3. Voorstel op maat voor Ede-Oud-Zuid**

Er bestaan grote verschillen tussen de buurten in Ede-Oud-Zuid als het gaat om bestaande informele netwerken en de behoefte om nieuwe op te zetten. Voor alle buurten zijn de fysieke randvoorwaarden heel belangrijk. In elke buurt komen signalen dat hier nog iets te verbeteren valt. De gemeente heeft hierin een belangrijke rol.

Voor de formele netwerken is het belangrijk om goed afstemming te zoeken in de taken en ondersteuning die je kunt bieden in het doen ontstaan van informele netwerken. Duidelijke afspraken en weten waar je elkaar aanvult is in deze erg belangrijk.

#### *7.3.1. ENKA-park en Tuindorp*

Hoewel er de afgelopen jaren veel verbeterd is door de renovatie en herbouw, blijft aandacht voor de fysieke randvoorwaarden belangrijk. De bewonerscommissies spelen hier een grote rol. Daarnaast wordt veel georganiseerd door de Meerpaal. Ook hier geldt dat weinig initiatieven vanuit de bewoners zelf komen en worden georganiseerd. Dit moet gestimuleerd worden, zodat op meer plekken in de buurt ontmoetingen ontstaan en bewoners elkaar beter leren kennen.

Daarnaast is het onduidelijk in hoeverre bepaalde groepen bewoners moeite hebben met het maken van contact, maar daar wel behoefte aan hebben.

### **Voorstel voor het opzetten van ontmoetingen en daardoor mogelijk nieuwe informele netwerken:**

1. *Check op bijzondere doelgroepen die extra aandacht nodig hebben*  
Zijn er specifieke groepen in de buurt die weinig contacten hebben maar daar juist wel behoefte aan hebben? De formele netwerken kunnen dit signaleren samen met sleutelfiguren in de buurt. Mochten deze doelgroepen aanwezig zijn, dan kun je een behoefteonderzoek doen en op basis van de resultaten een impuls geven (zie Rietkampen).
2. *Organiseer een budget en ondersteuning voor initiatieven van buurtbewoners*  
Bewoners moeten gestimuleerd worden om iets te organiseren in de straat. Als zij hierbij om ondersteuning en budget kunnen aankloppen bij de formele netwerken, wordt de drempel al een stuk lager. Je kunt het buurtcentrum en de bewonerscommissies gebruiken om te promoten dat dit bestaat. Alle initiatieven worden serieus genomen.
3. *Continueer bestaande succesvolle initiatieven*  
De Meerpaal is belangrijk voor de bewoners als ontmoetingsplek. Deze voorziening kan nog meer gebruikt worden als plek waar bewoners hun vergaderingen kunnen houden of advies kunnen vragen voor het organiseren van hun ideeën.
4. *Straatprijs (zie Maandereng)*
5. *Buurtbijeenkomst (methodiek buurtzorg)*  
Als blijkt dat er veel bewoners zijn met een behoefte aan extra contacten of mensen die af en toe een beetje hulp van hun burens goed kunnen gebruiken, dan kun je ervoor kiezen om een buurtbijeenkomst te organiseren (Zie hiervoor stap 4 en 5 uit het voorstel voor Rietkampen).

#### *7.3.2. Uitvindersbuurt*

De fysieke omgeving gaat hier snel achteruit. Dit gaat ten koste van het gevoel van betrokkenheid en de motivatie van bewoners. Er zijn nog wel een paar trekkers te vinden, maar er ontbreekt een breed draagvlak om dingen samen op te pakken. Bovendien is er geen goed beeld meer van de bewoners en hun behoeften als het gaat om informeel contact of hulp in de buurt.

Voor het ontstaan van informele netwerken is het belangrijk om de betrokkenheid van bewoners te vergroten. Aangezien de leefbaarheid hier een voorwaarde voor is, moet de gemeente nadenken over welke voorzieningen ze in dit verband wil en kan aanbieden in de komende jaren tot de sloop. Daarnaast moeten bewoners weer vertrouwen krijgen in de toekomst en in de relatie met de formele, professionele netwerken in de buurt.

### **Voorstel voor het opzetten van ontmoetingen en daardoor mogelijk nieuwe informele netwerken:**

- *Continueer bestaande succesvolle initiatieven*  
De Meerpaal organiseert veel voor de kinderen en ouderen in de buurt. Hier wordt veel gebruik van gemaakt en sluit dus goed aan bij de behoefte van bewoners. Bovendien is dit nu een plek waar bewoners terechtkunnen om samen te praten over wat er in hun buurt gebeurt.

- *Investeer in de relatie tussen de bewonersinitiatieven en de formele netwerken*  
Hier zit op dit moment soms wat ruis, vooral in de relatie met Woonstede. In het gehele proces van de renovatie is het belangrijk om nauw contact te houden met bewonersinitiatieven. Goede contacten verbeteren het gevoel van bewoners en kunnen helpen om hen actiever te maken in de buurt.
- *Behoeftonderzoek bewoners*  
Nu de Uitvindersonbuurt zo aan verandering onderhevig is, zullen de behoefte van de achterblijvende bewoners aan contacten mogelijk veranderen. Een korte vragenlijst huis-aan-huis helpt om de behoefte van de bewoners aan nieuwe contacten of een verbetering van de bestaande contacten in beeld te brengen. Op basis van de resultaten kunnen de formele netwerken samen kijken naar activiteiten en oplossingen. Een buurtbijeenkomst zoals beschreven bij de Rietkampen (stap 4 en 5) kan een begin zijn.
- *Het is, zeker in deze buurt, belangrijk om buurtinitiatieven te waarderen en te belonen.* De Meerpaal speelt nu een grote rol in de ondersteuning van sleutelfiguren en bewoners. Het is belangrijk om de taakverdeling in de ondersteuning door de formele netwerken goed op elkaar af te stemmen. Laat zien dat je de initiatieven van buurtbewoners waardeert en ondersteunt waar mogelijk.

### 7.3.3. Hoogbouw-Zuid

Hoogbouw-Zuid is een achterstandwijk waar een grote mix van bewoners woont (autochtoon, allochtoon, werkloos, mensen met een psychische stoornis, starters etc.). Uit onderzoek van de gemeente blijkt dat de sociale kwaliteit laag is en mensen hier niet prettig wonen. Men kent elkaar nauwelijks. In deze wijk is de behoefte aan verbetering van de fysieke omgeving en het gevoel van veiligheid groot.

#### **Voorstel voor het opzetten van nieuwe ontmoetingen en daardoor mogelijk nieuwe informele netwerken:**

1. *Sluit aan bij de bestaande impuls vanuit het opbouwwerk*  
Maak gebruik van deze ervaringen. Als activiteiten of initiatieven effect hebben, sluit hier dan bij aan met de formele netwerken. Maak bewoners verantwoordelijk voor de uitvoering, maar ondersteun in de randvoorwaarden en geef begeleiding waar nodig.
2. *Investeer in bewoners die langere tijd blijven wonen.*  
In flats is over het algemeen vaak een groot verloop van bewoners. Als je hier je meeste energie op richt, blijf je investeren zonder dat het langdurig iets oplevert. Je kunt je beter richten op de groep die langere tijd in de flat blijft wonen.
3. *Bestaande succesvolle initiatieven blijven stimuleren, ondersteunen en in de gaten houden.* Bijvoorbeeld de activiteiten in de flat voor kinderen  
Het is belangrijk voor formele netwerken om contact te hebben met succesvolle initiatieven in de buurt. Zoek contact, laat zien dat je er bent en biedt ondersteuning aan voor de momenten dat bewoners dit nodig hebben.
4. *Kijk naar mogelijkheden om ingangen te zoeken bij allochtone vrouwen.*  
In de interviews kwam het signaal naar voren dat betrokkenheid bij de buurt het beste kan ontstaan via de allochtone moeders. In dit licht is het aan te bevelen om ingang te zoeken via de kinderen. Er is in het buurtcentrum inloop

van allochtone kinderen waar je een ingang zou kunnen zoeken. Een andere belangrijke ingang voor nieuwe informele netwerken is de school. Voorbeelden van initiatieven op dit gebied zijn:

- een woningcorporatie in Amsterdam die in samenwerking met een school een fototentoonstelling georganiseerd heeft van kinderen die mooie en enge plekken in de buurt fotografeerden. De foto's hingen op verschillende plekken in de buurt waar ook iets te drinken of te eten was. De ouders werden gevraagd om samen met de kinderen de tentoonstelling te bezoeken. Hierdoor ontstonden nieuwe contacten tussen ouders.
- Het huiskamerproject in Rotterdam. Hier is binnen een school een ruimte gecreëerd waar ouders kunnen koffiedrinken. Allochtone moeders organiseren dit en krijgen zo meer contacten met de andere ouders.

Als er contacten bestaan met een paar allochtone moeders, zou je ze kunnen proberen te motiveren voor een moedercentrum. Een plek binnen het buurtcentrum waar moeders dingen met elkaar kunnen doen (bijvoorbeeld via de ABCD-methode).

Een andere manier is om allochtone vrouwen bij de huizen langs te laten gaan met een concrete vraag om dingen samen te doen. Dit zou je eventueel eerst nog in een videoboodschap kunnen laten zien en daarna over de video praten.

5. *Zoek de aansluiting bij migrantenorganisaties in de buurt.* Bijvoorbeeld het Turks sociaal centrum.
6. *Zoek aansluiting bij problemen die bewoners hebben en biedt daar een activiteit voor.*

Uit dit onderzoek blijkt dat mensen elkaar vinden op dezelfde problemen en achtergronden. Dat kan ook bij de bewoners van Hoogbouw-Zuid een ingang zijn om mensen met elkaar in contact te brengen.

## 7.4. Voorstel op maat voor Lunteren

In Lunteren heerst een groot wijgevoel en ons-kent-ons-gevoel. Globaal zijn de Lunteranen onder te verdelen in een Molukse gemeenschap, een kerkelijke gemeenschap en een niet-kerkelijke gemeenschap. Hoewel er veel gebeurt in het dorp, blijft het een uitdaging om de huidige netwerken in stand te houden.

Specifieke doelgroepen die extra aandacht nodig hebben:

- Ouderen
- Zieken en mensen met een handicap die niet kerkelijk zijn

### **Voorstel voor het opzetten van nieuwe informele netwerken en het in stand houden van bestaande**

1. *Blijf ondersteunen wat nu al gebeurt*

Bewoners zijn over het algemeen redelijk actief in Lunteren. Het is belangrijk om deze initiatieven (straatfeesten, koninginnedag, rommelmarkt etc.) te blijven ondersteunen en stimuleren vanuit formele netwerken. Ook de Schakel is een basis voor veel activiteiten (bijvoorbeeld voor ouderen). Deze spilfunctie levert een belangrijke bijdrage aan het ontstaan van nieuwe bewonersinitiatieven en vraagt om continuering.

2. *Promoten, stimuleren, faciliteren en belonen van nieuwe initiatieven van bewoners*  
Maak gebruik van bestaande organisaties en bewonersactiviteiten om te promoten dat nieuwe bewonersideeën ondersteund kunnen worden door formele netwerken en een budget hiervoor aanwezig is. Bewoners moeten gestimuleerd worden om iets te organiseren in de straat. Als zij hierbij om ondersteuning en budget kunnen aankloppen bij de formele netwerken, wordt de drempel al een stuk lager. Alle initiatieven worden serieus genomen.
3. *Straatprijs*  
Hoewel er al veel gebeurt in Lunteren, zou je er nog voor kunnen kiezen om een prijs uit te loven voor de leukste straatactiviteit in het dorp.
4. *Behoefteonderzoek specifieke doelgroepen*  
Omdat bepaalde doelgroepen nog niet goed in beeld lijken te zijn, is het aan te bevelen om daar een klein behoefteonderzoek uit te voeren. Hoe voelt men zich in de buurt? Voelen ze zich betrokken? Hoeveel contacten hebben ze in de buurt? Met wie zouden ze contacten willen hebben? Doen ze mee aan activiteiten die georganiseerd worden in de buurt? (Zie Rietkampen stap 1, 2 en 3).
5. *Buurtbijeenkoms*  
Als er aanleiding toe is, kan ervoor gekozen worden om een buurtbijeenkoms te organiseren volgens de methodiek Buurtzorg (zie Rietkampen stap 4 en 5).
6. *Nauw contact formele netwerken en bestaande bewoners/netwerken*  
Zowel vanuit de formele netwerken als vanuit de sleutelfiguren bestaat er een grote behoefte aan goed contact en afstemming onderling. Het is belangrijk om hierin te blijven investeren zodat problemen snel kunnen worden opgepakt en nieuwe initiatieven kunnen ontstaan voor het vergroten van de betrokkenheid van buurtbewoners en dorpsbewoners.

## 7.5. Voorstel op maat voor jongeren

Uit alle onderzochte wijken in Ede-Zuid en vanuit Lunteren kwam het signaal dat er nu weinig mogelijkheden zijn voor jongeren boven de 16 jaar om samen iets te doen in de wijk. Sommige buurthuizen mogen niets organiseren voor deze groep. In Ede is hiervoor in het centrum een jeugdcentrum beschikbaar. De jongeren zouden echter wel behoefte hebben aan activiteiten in hun eigen wijk/dorp.

### Voorstel aanpak:

1. *Check behoefte*  
Formele netwerken en sleutelfiguren uit de buurt checken bij de jongeren de behoefte om samen dingen te doen in de wijk (activiteiten/ontmoetingen). De methode van Zelfanalyse kan daarvoor heel bruikbaar zijn.
2. *Betrek jongeren in het organiseren van activiteiten/bijeenkomsten*  
Als de behoefte bestaat, vraag je de jongeren aan om zelf met een voorstel te komen. Als zij met een goed voorstel komen, mogen ze het zelf organiseren met hulp van formele netwerken/vrijwilligers uit de buurt.
3. *Verantwoordelijkheid jongeren*  
De jongeren zijn zelf verantwoordelijk voor de organisatie en de opkomst. Dit betekent dat ze ook zelf verantwoordelijk zijn voor het succes van hun

activiteit/bijeenkomst. Op deze manier worden jongeren op een andere manier betrokken bij activiteiten en kunnen ze ook enthousiast worden voor deelname aan andere activiteiten in de buurt.

4. *Ondersteuning/faciliteiten formeel netwerk*

De formele netwerken zijn beschikbaar voor de jongeren om hen te adviseren, ondersteunen en te faciliteren gedurende het proces. Hierbij is het belangrijk dat de formele netwerken onderling goede afspraken maken over wie verantwoordelijk is voor welke fasen in de ondersteuning.

## 8. Conclusies

De probleemstelling van het onderzoek naar informele netwerken bestaat uit drie kernvragen:

1. Welke informele netwerken zijn er te onderkennen in een wijk?
2. Hoe kan een individu een informeel netwerk opbouwen in zijn eigen buurt of wijk?
3. Hoe kan de gemeente daarin ondersteunen?

De eerste vraag is grotendeels beantwoord in het rapport. Per wijk in Ede-Zuid en voor Lunteren is uitgebreid ingegaan op informele netwerken in de wijk, de ondersteuning die ze krijgen van formele netwerken en knelpunten en belemmeringen. In dit hoofdstuk beschrijven we de uiteindelijke definitie voor informele netwerken. Daarnaast gaan we in op het ontstaan en opzetten van nieuwe informele netwerken. Tot slot geven we kort een beeld van de blik van de geïnterviewden op de rol van de gemeente. De aanbevelingen van CIVIQ volgen in hoofdstuk 9.

### 8.1. Definitie

Naar aanleiding van de interviews is de volgende definitie van een informeel netwerk ontstaan:

*Een informeel netwerk is een stelsel van individuen die vrijblijvend en zonder vaste structuur zorgen voor sociale binding in de wijk en die in nauw contact met elkaar staan.*

Bij informele netwerken gaat het om vriendschappen en contacten die mensen met elkaar hebben, zonder dat hier een organisatie aan verbonden zit. Vriendschappelijke contacten tussen buurtbewoners zorgen op hun beurt voor sociale binding in de wijk. Mensen weten elkaar te vinden en kunnen op elkaar terugvallen als dit nodig is.

### 8.2. Ontstaan en opzetten nieuwe informele netwerken

#### 8.2.1. Ontstaan informele netwerken

Informele netwerken ontstaan uit ontmoetingen. Doordat mensen elkaar ontmoeten in een formele of informele omgeving, kunnen nieuwe vriendschappen of contacten ontstaan. Er zijn verschillende aanleidingen voor ontmoetingen. Men zoekt elkaar op:

- uit de behoefte om elkaar te leren kennen;
- naar aanleiding van een gezamenlijk doel of probleem;
- vanuit een gezamenlijke interesse, hobby of achtergrond;
- vanuit het initiatief van een formeel netwerk.

Deze redenen om elkaar te ontmoeten, leiden vaak tot activiteiten. Bijvoorbeeld het organiseren van een barbecue, het organiseren van een bijeenkomst met buurtbewoners, deelnemen aan activiteiten van verenigingen, actief lidmaatschap van een organisatie of het opzetten van een bewonerscommissie of een vereniging van eigenaren.

Professionele en vrijwilligersorganisaties (de formele netwerken) ondersteunen of organiseren vaak deze activiteiten. De meeste verenigingen waar mensen hun hobby of sport kunnen uitoefenen zijn vrijwilligersorganisaties. Het welzijnswerk speelt echter ook een grote rol in het organiseren van activiteiten. Ouderenwerkers, sociaal cultureel werk en het opbouwwerk zijn hier goede voorbeelden van. Veel buurthuizen zijn een belangrijke ontmoetingsplek. Zij worden mede draaiende gehouden door een beheerder en een opbouwwerker/sociaal cultureel werker. De buurt-/wijkbeheerder ondersteunt bewonersinitiatieven om gezamenlijk een probleem op te pakken of iets voor de buurt te organiseren. De GGF'er zorgt voor randvoorwaarden als veiligheid in de buurt en de woonconsulent ondersteunt bewonerscommissies in huurcomplexen.

### 8.2.2. Opzetten nieuwe informele netwerken

Een belangrijke vraag in het kader van dit onderzoek is of je informele netwerken in een buurt kunt doen ontstaan. Het antwoord hierop is nee. Je kunt als gemeente of formeel netwerk het ontstaan van nieuwe vriendschappen niet regisseren. Aan de andere kant kun je wel zorgen voor goede randvoorwaarden voor ontmoetingen waaruit nieuwe vriendschappen *kunnen* ontstaan.

Deze randvoorwaarden liggen op verschillende niveaus. Uit het onderzoek blijkt dat de geïnterviewden veiligheid en een schone fysieke omgeving een randvoorwaarde vinden voor het ontstaan van nieuwe netwerken. Een andere randvoorwaarde voor ontmoetingen ligt in het faciliteren en stimuleren van aanleidingen voor ontmoetingen en dan met name de activiteiten. In de praktijk betekent dit vooral:

- het organiseren van activiteiten door formele netwerken
- het stimuleren en ondersteunen van bewonersinitiatieven

Als het gaat om activiteiten en bewonersinitiatieven zijn ook randvoorwaarden genoemd in het onderzoek. Voor Ede-Zuid liggen die in het bijzonder op kleinschaligheid, bottom-up, zichtbare activiteiten op korte termijn en goede trekkers. In Lunteren wordt al veel kleinschalig van onderop georganiseerd. Voor hen ligt de nadruk meer op de goede trekker en ondersteuning vanuit de formele netwerken.

De behoefte aan nieuwe informele netwerken verschilt per onderzoeksgebied en per doelgroep.

## 8.3. Rol gemeente

Als het gaat om de rol van de gemeente ligt deze volgens de geïnterviewden vooral in het ondersteunen van bewonersinitiatieven en activiteiten via de bestaande netwerken (zie ook paragraaf 5.4):

1. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om te zorgen dat aan de fysieke randvoorwaarden voor de verschillende wijken in Ede-Zuid is voldaan.
2. De gemeente is verantwoordelijk voor een goede ondersteuning vanuit de formele netwerken door:
  - a. Duidelijke taakomschrijvingen voor de formele netwerken in hun vernieuwde rol om de informele netwerken te ondersteunen

- b. Duidelijke richtlijnen en afspraken in de samenwerking tussen de formele en informele netwerken
  - c. De formele netwerken (meer) ruimte te geven (financieel en qua uren) om bewonersinitiatieven te ondersteunen
- 3. De gemeente heeft een faciliterende en motiverende rol naar bewoners toe door:
  - a. Bewonersinitiatieven zichtbaar te waarderen
  - b. Bewoners makkelijker te maken zelf initiatieven op te zetten
    - i. Wegnemen van belemmeringen in de wet- en regelgeving (zie ook hoofdstuk 5.4.1)
    - ii. Ondersteuning vanuit formele netwerken
- 4. Vertrouw als gemeente op de expertise van de professionals in het organiseren van activiteiten in de buurt. Laat dit vertrouwen zien en geef de opbouwwerkers in de buurthuizen de verantwoordelijkheid en ruimte om activiteiten te ondersteunen.

## 9. Aanbevelingen

De gemeente heeft in het kader van dit onderzoek 3 adviesvragen geformuleerd:

1. Advies voor het ontwikkelen van methodieken voor het opbouwen van informele netwerken door bewoners;
2. Inzicht in hoe de lijnen tussen de professionele ondersteuning en het informele netwerk gelegd zouden kunnen worden;
3. Advies met betrekking tot de ondersteuning van de gemeente in de ontwikkeling en uitvoering van de methodieken.

De eerste vraag is reeds beantwoord in hoofdstuk 7. Dit hoofdstuk gaat in op de overige vragen. We doen aanbevelingen hoe de bewoners bij het toepassen van het advies op maat zoals dat eerder in dit rapport beschreven is, het beste ondersteund kunnen worden door formele netwerken en welke rol de gemeente hierin kan spelen.

### 9.1. Ondersteuning formele netwerken

De in hoofdstuk 7 geformuleerde voorstellen om bewoners te stimuleren meer informele netwerken op te zetten, vragen een andere manier van ondersteuning door de formele netwerken dan ze nu vaak gewend zijn.

Nu is het vaak logischer om een activiteit wijkbreed op te zetten om daarmee zo veel mogelijk mensen te betrekken bij hun wijk. Deze initiatieven zijn een goede eerste stap om te komen tot sociale cohesie en vormen een mogelijke voedingsbodem voor informele netwerken. Uit het literatuuronderzoek, de interviews en vanuit de eigen ervaring van CIVIQ blijkt dat kleinschalige initiatieven van onderaf, waarvoor de burger zelf verantwoordelijk is, meer succes hebben als het gaat om informele netwerken. Dit werkt beter voor de sociale cohesie en heeft meer kans van slagen. Daarnaast ligt de nadruk van de ondersteuning van de formele netwerken nog grotendeels op het fysieke vlak. Dit is hun expertise en roept ook vragen op van bewoners op dit onderwerp. Met de switch naar het opzetten van informele netwerken, komt het sociale vlak meer naar boven. De formele netwerken zullen hun ondersteuning veel meer op stimulering van sociale contacten en verbondenheid moeten richten.

#### *Switch naar klein, vraaggericht, bottom-up werken*

Dit betekent in de praktijk dat de formele netwerken een switch moeten maken naar vraaggericht, bottom-up, kleinschalig werken waarbij de verantwoordelijkheid voor de activiteiten meer bij de bewoners moet komen te liggen. De formele netwerken zullen meer stimulerend, faciliterend en ondersteunend bezig moeten zijn. De vraag van de bewoners is leidend en moet een bijdrage leveren aan de sociale cohesie in de buurt. Het gaat hier vooral om kleine initiatieven op buurtniveau.

#### *Leer bewoners zelf organiseren*

Uit onderzoek blijkt dat de drempels voor bewoners om dingen zelf te organiseren vaak te hoog zijn. De drempels liggen vooral in het niet weten hoe ze het kunnen organiseren en waar ze ondersteuning kunnen krijgen in de vorm van advies, begeleiding en eventueel een klein budget.

In plaats van zelf activiteiten te organiseren, zal de ondersteuning vanuit professionals meer bestaan uit bewoners zelf activiteiten leren organiseren. Dit betekent dat professionals eerst samen met de bewoners de weg naar de activiteit moeten bewandelen. Daarna doen de bewoners het zelf met coaching van de professional tot ze de hele weg alleen kunnen afleggen. Kennis en netwerken zijn hierin erg belangrijk.

#### *Verleg de prioriteit van fysiek naar sociaal*

Veel professionals die in de wijken en buurten actief zijn in Ede-Zuid zitten qua ondersteuning vaak op het fysieke vlak en worden hier ook op aangesproken door bewoners. Het sociale vlak moet nu meer prioriteit krijgen, maar dit vraagt ook om een ander type inzet. Wat betekent dit in de praktijk? Bijscholing, andere manier van werken, nieuwe combinaties van professionals die samen ondersteuning bieden?

#### *Stem taken goed onderling op elkaar af*

Er zijn in de wijken en buurten verschillende professionele netwerken actief. De professionals hebben op dit moment contacten met bewonersinitiatieven of zijn betrokken bij het organiseren van ontmoetingen tussen bewoners. Met de switch naar de nieuwe manier van werken om nieuwe informele netwerken via ontmoetingen te stimuleren, is het belangrijk om goed in beeld te brengen welke professionals waar actief zijn. Waar liggen de kwaliteiten van diverse professionals? Wat is hun core business en waar is overlap? Hoe kunnen de taken het beste verdeeld worden zodat bewonersinitiatieven op een goede manier ondersteund en begeleid kunnen worden? Het is belangrijk om hier duidelijkheid over te krijgen en goede afspraken te maken. Deze taakverdeling moet goed gecommuniceerd worden naar bewoners, zodat duidelijk is met welke vragen ze bij wie terecht kunnen.

#### *Zorg voor een goede afstemming met bestaande grotere bewonersinitiatieven*

Naast een goede afstemming tussen professionals, is het ook belangrijk om hierover het gesprek aan te gaan met de bestaande grotere bewonersinitiatieven. Zij zijn immers ook actief in de wijk en organiseren al verschillende activiteiten. Mogelijk kunnen deze bewonersinitiatieven ook een rol spelen in het op kleine schaal adviseren of ondersteunen van bewoners die zelf iets willen organiseren.

#### *Houd speciale aandacht voor bijzondere doelgroepen*

Informele netwerken zijn een mooi middel om bepaalde personen in de samenleving te betrekken en uit een sociaal isolement te halen. Voordat van alles georganiseerd wordt is het raadzaam te onderzoeken wat de echte behoeften zijn van deze bewoners. Dit geldt vooral voor mensen met een verstandelijke handicap, mensen met een lichamelijke beperking, jongeren en ouderen. Juist bij deze groepen kunnen, naast deelnemen aan buurtactiviteiten, de traditionele manieren om in groepen dingen samen te doen ook een behoefte vormen. Formele netwerken dienen daarvoor speciale aandacht te hebben.

## 9.2. Rol van de gemeente

Na de beschrijving van de voorstellen voor elke wijk in relatie tot het indirect stimuleren van informele netwerken en de ondersteunende rol van de professionals, komen in deze paragraaf aanbevelingen met betrekking tot de rol van de gemeente in dit geheel aan bod.

### *Formuleer je visie als gemeente*

De rol van de gemeente in het stimuleren van informele netwerken begint met een duidelijke visie. Wat wil de gemeente in het kader van de Wmo bereiken als het gaat om informele netwerken? Kiest de gemeente ervoor om het ontstaan van informele netwerken bewust indirect te stimuleren? En zo ja, waarom? Met welk doel? Op welke manier? En wat moet het resultaat zijn over 4 jaar? Welke partijen spelen hierin een rol? Wat betekent het voor de investeringen van de komende 4 jaar?

### *Regisseren is investeren*

Als de gemeente ervoor kiest om zich de komende jaren bewust te richten op het stimuleren van informele netwerken, dan betekent dit dat de gemeente ervoor kiest om de regierol op zich te nemen. Regisseren in het stimuleren leidt ook tot investeren. Kiest de gemeente voor een impuls, dan hoort hier ook een budget bij. Hoe het budget wordt ingevuld en wat dit betekent voor andere beleidsterreinen, hangt af van de keuze voor de manier waarop de gemeente met dit onderwerp aan de slag wil.

### *Methodieken? Werken in de wijk is maatwerk*

De gemeente heeft in haar opdracht naar CIVIQ heel duidelijk gevraagd naar methodieken voor het opzetten van informele netwerken door bewoners. De beschreven voorstellen zijn aanzetten die op maat zijn gemaakt voor de verschillende wijken in Ede-Zuid en Lunteren. Gezien de grote verschillen tussen de wijken is een methodiek niet een op een toepasbaar in een andere wijk. Impulsen die wel werken in Hoogbouw-Zuid zullen een heel ander effect hebben in Lunteren. Grofweg geldt in veel gemeenten het volgende onderscheid:

- **Achterstandswijken:** hier zijn de fysieke omgeving en randvoorwaarden prioriteit nummer 1. Pas als men zich veilig en lekker voelt op straat, zal men zich ook meer op straat en in de buurt gaan bewegen. Pas dan zullen ook meer ontmoetingen en initiatieven vanuit bewoners ontstaan gericht op sociale contacten.
- **Middenstandswijken:** hier is de fysieke omgeving geen probleem meer. Mensen zoeken elkaar meer op en willen wel initiatieven nemen of activiteiten organiseren, maar missen de kennis en ervaring om dit zelfstandig te doen.
- **Voorstandswijken:** hier wonen veel hoogopgeleide mensen die goed weten bij wie ze moeten zijn als ze iets willen regelen. Ze hebben ook de kennis en ervaring om zelf activiteiten te organiseren, maar weten niet hoe ze elkaar moeten ontmoeten.

Elke wijk vraagt een andere stimulans als het gaat om informele netwerken op het gebied van ontmoetingen, hulp in roepen bij het organiseren van ontmoetingen en communicatie met elkaar.

### *Blijf professionals inzetten*

In de voorstellen zoals deze zijn beschreven voor de wijken in Ede-Zuid en Lunteren zijn professionals bewust opgenomen voor de ondersteuning van bewoners. Bewoners moeten bepalen wat er gebeurt aan het organiseren van ontmoetingen en op welke manier. De professionals moeten zorgen voor de randvoorwaarden. Naar ons idee zijn de professionals nodig om de volgende redenen:

- Ze zorgen voor continuïteit en duurzaamheid (Burgers doen activiteiten naast hun eigen werk en hobby's en haken daarom soms af)
- Bewoners vinden sommige klussen vervelend om te doen of kunnen dit niet goed. Professionals kunnen dit opvangen en zo voorkomen dat een initiatief vroegtijdig beëindigt.
- Professionals bewaken de groepsdynamiek en kunnen de positieve sfeer in de samenwerking zo behouden.

De voorgestelde nieuwe manier van werken door de professionals vraagt om regie vanuit de gemeente.

### *Regisseer een goede taakverdeling tussen de formele netwerken*

De gemeente is verantwoordelijk voor een goede ondersteuning van bewonersinitiatieven door professionals. Dit betekent dat de gemeente moet zorgen voor een vernieuwing in de manier van werken door professionals en een goede taakverdeling tussen de professionals. Wie is verantwoordelijk voor welke taken? Wat is nodig om deze nieuwe manier van werken goed te kunnen vervullen?

De gemeente is ook medeverantwoordelijk voor goede voorlichting en informatie hierover naar de burgers. Zorg daarom als gemeente voor een actuele sociale kaart.

### *Kijk naar verschillende manieren van investeren*

Er zijn verschillende onderdelen genoemd in het rapport die vragen om investeringen, maar er zijn ook verschillende manieren om te investeren.

#### 1. Meer ondersteuningsuren vanuit de formele netwerken

Er zijn verschillende manieren waarop de gemeente budgetneutraal toch meer ondersteuningsuren mogelijk kan maken:

- Door een goede taakverdeling en afstemming tussen professionele organisaties kan er efficiënter worden samengewerkt. De uren die worden gewonnen, kunnen worden ingezet voor de ondersteuning van bewoners
- De professionele organisaties hebben veel outputdoelstellingen. Daarnaast besteden ze veel tijd aan het schrijven van plannen en verantwoordingen naar de gemeente toe. Hierdoor is het lastig om tijd en ruimte te vinden voor ad-hoc ondersteuning aan bewonersinitiatieven. De gemeente kan door een plan op hoofdlijnen en verantwoording achteraf en versoepeling van de officiële documenten zorgen voor meer ruimte voor de professionals.

#### 2. Open houden van buurthuizen (ontmoetingsplekken)

De rol van de buurthuizen en het dorps huis is essentieel voor informele netwerken in meerdere opzichten. Allereerst is het de uitvalsbasis van de professional die activiteiten kan ondersteunen. Daarnaast biedt het faciliteiten die laagdrempelige ontmoetingen mogelijk maken. Al is het alleen al een bar, waar een kop koffie gedronken kan worden door een eenzame buurtbewoner.

Een bindende factor binnen netwerken is, dat de deelnemers zelf een stap moeten nemen, een investering moeten doen, om van de voordelen van een netwerk te kunnen genieten. Een stap die voor veel mensen niet onoverkomelijk is, is het gaan naar het buurthuis, waar andere mensen ontmoet kunnen worden.

Kijk als gemeente samen met professionals en vrijwilligers in de buurthuizen wat de mogelijkheden zijn om het buurthuis als ontmoetingsplek te bewaren.

3. Bewonersinitiatieven niet subsidiëren vanuit de gemeente, maar ondersteunen vanuit de formele netwerken door middel van een ruimte, een startbedrag en advies/begeleiding.
4. Kijk als gemeente nog eens kritisch naar de wet- en regelgeving die nu geldt voor grotere bewonersinitiatieven. Versoepeling kan leiden tot minder drempels en minder behoefte aan ondersteuning vanuit professionals.
5. Kijk als gemeente mee waar andere mogelijkheden liggen voor financiering. Zijn bedrijven of een woningcorporatie misschien bereid om initiatieven mede te financieren? Breng partijen bij elkaar en kijk waar je als gemeente mogelijk samenwerking kan stimuleren.

Naar ons idee is het belangrijk om bij de start van een nieuwe impuls ook te zorgen voor een bijbehorende financiële startimpuls. Een investering aan het begin betaalt zich vaak op termijn uit, wanneer er door meer informele netwerken taken en zaken door (netwerken van) burgers overgenomen kunnen worden. Dit past ook binnen de Wmo-gedachte.

#### *Wees je bewust van het huidige imago van de gemeente en werk hieraan*

Uit de interviews bleek dat het vertrouwen in de gemeente en de relatie met de gemeente in de ogen van de geïnterviewden voor verbetering vatbaar is. Zonder vertrouwen in een regisseur, wordt een toneelstuk of een film geen succes, hoeveel sterspelers er ook aan meedoen. De gemeente dient het vertrouwen te (her)winnen. Dat betekent onder andere dat er gewerkt moet worden aan:

- a. Heldere communicatie;
- b. Duidelijk maken van keuzes
- c. Het nakomen van afspraken
- d. Het oprecht tonen van interesse in de buurten

Als laatste rol van de gemeente kan de 'vertaler van de Wmo' genoemd worden. De Wmo wordt door veel mensen gezien als een bezuinigingswet. In de interactieve bijeenkomst bleek dat er mede daarom op dit moment nog veel weerstand bestaat tegen de wet. Het idee bestaat dat allerlei hulp en zorg wordt afgenomen en de burger het zelf maar moet uitzoeken. De gemeente dient de achterliggende gedachte achter de Wmo helder uit te leggen en daarbij de nadruk te leggen op de kansen die de wet biedt. Wees daarin ook gewoon helder over de consequenties en wat er van de burger gevraagd wordt. Neem tijd om de veranderingen in te masseren bij professionals en burgers en betrek ze zoveel mogelijk bij het proces. Samen het proces doorlopen zorgt voor meer draagvlak dan wanneer mensen plots geconfronteerd worden met een nieuwe situatie.

*Blijf zorgen voor de kwetsbare burgers*

De gemeente heeft als regisseur van de Wmo de verantwoordelijkheid om ervoor zorg te dragen dat zo weinig mogelijk burgers tussen de wal en het schip raken. Naast de impuls in het doen ontstaan van burgerinitiatieven, is het belangrijk om ook te kijken naar de bestaande laagdrempelige, kleinschalige activiteiten die het bestaande welzijns- en opbouwwerk als organiseert. De geïnterviewden gaven aan dat deze activiteiten een wezenlijke rol spelen in het voorkomen van een sociaal isolement en moeten daarom niet verloren gaan.

## **Bijlage 1      Geïnterviewde formele netwerken**

### **Lunteren**

Barry Groters	GGF'er
Henk ter Velde	Buurtbeheerder
Ed van Noortwijk	Sociaal cultureel vormingswerk
Inge Nobbe	Woonconsulent
Ottelien Groenenberg	Ouderenwerker

### **Ede-Zuid**

Jan van der Berg	GGF'er
Bram Snaterse	Wijkbeheerder
Kees van den Akker	Opbouwwerker Maandereng/Oud-Zuid
Jacomijn Horstman	Woonconsulent
Marjan Janssen	Ouderenwerker
Willem Nijssen	Projectleider opbouwwerk Hoogbouw Zuid

## Bijlage 2

## Geïnterviewde sleutelfiguren

### Ede-Zuid

#### *Rietkampen*

Jan de Kluijver (diaconaal consulent Emmaüs Kerke lijk Centrum)

Jos Kamperman (sociaal cultureel werker)

#### *Maandereng:*

Jan de Groot (wijkplatform en voorzitter bewonerscommissie Vlek B)

Rein van Aggelen (wijkplatform en voorzitter bewonerscommissie Vlek A)

Nikolien Verduijn (bewonerscommissie Vlek C)

#### *Ede-Oud-Zuid:*

Kees Heij (voorzitter bewonerscommissie Oud-Ede-Zuid)

Wil Gonzalez (bewonerscommissie Uitvindersbuurt, wijkplatform, beheerteam)

Brech van Kruistum (speeltuinvereniging en actief in bewonerscommissie seniorencomplex de Zuiderkroon)

Mevrouw Vermeer (bewonerscommissie seniorencomplex de Zuiderkroon)

### Lunteren

Wout Roelofsen (actief in de bewonerscommissie, de dorpsraad en de Huurdersbond van Lunteren)

Nettie Voskuil (oprichtster van en vrijwilliger in buurthuis de Schakel)

Hans van Barneveld (beheerder Westhoffhuis)

## Bijlage 3 Voorbeelden methodieken

### Scenario ontwikkeling

Methodiek om gericht naar de toekomst van een stad, wijk of buurt te kijken. Met succes toegepast in de gemeente Arnhem. [www.arnhem.nl](http://www.arnhem.nl) (submenu's Politiek & Organisatie/College van B&W/toekomst Arnhem)

### Onze buurt aan zet

Onze Buurt aan Zet is een programma dat voortkomt uit het grotestedenbeleid. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ondersteunde van 2001 tot en met 2004 40 projecten in bepaalde wijken van de 30 grote steden om de leefbaarheid, sociale cohesie en veiligheid in de wijk te verbeteren. [www.onzebuurtaanzet.nl](http://www.onzebuurtaanzet.nl)

### Thuis in de buurt

Publicatie van het NIZW over wijkgericht werken aan wonen, zorg en welzijn voor kwetsbare mensen. [www.nizw.nl/wmo](http://www.nizw.nl/wmo)

### Kan wél

Doel van *Kan wél!* is het stimuleren van bewonersparticipatie met de nadruk op actief burgerschap en eigen initiatief (gebruik makend van de ABCD-methode). <http://www.lisabewoners.nl/Kanwel/achtergronden.htm>

### De Tielse methode

Een project om de inwoners van de stad Tiel en van de omliggende dorpen op een directe en concrete manier te betrekken bij hun leef- en woonomgeving. <http://www.tiel.nl/Tiel.asp?A1PID=7119PSVOORL2&A1SID=1420114420055>

### Burgers aan het stuur

Een methodiek om zelf aan de slag te gaan in de buurt om bijvoorbeeld de buurt schoner of veiliger te maken. Ontwikkeld door het NIZW in samenwerking met het Verweij-Jonker-instituut. [www.burgersaanhetstuur.nl](http://www.burgersaanhetstuur.nl)

### Buurtfestiviteiten

Dit project heeft tot doel het versterken van sociale relaties in de buurt en het stimuleren van ontmoetingen tussen buurtbewoners. Mensen worden op een laagdrempelige wijze uitgenodigd actief te zijn in de buurt. [www.instrumentenwijzer.nl](http://www.instrumentenwijzer.nl)

### De Wijk is van ons allemaal

Door bewoners op hun eigen verantwoordelijkheid en inzet aan te spreken, wil het project bereiken dat samen gewerkt wordt aan een betere buurt: van consument naar producent. Een buurtpanel ('interculturele bewonersnetwerken voor leefbaarheid') doet een beroep op het zelforganiserende vermogen van een buurt. [www.wijk.nl](http://www.wijk.nl)

### De Ruige Hof

Door inzet van bewoners zijn 10 jaar geleden een tweetal terreinen in Amsterdam Zuidoost gespaard gebleven van verdere bebouwing. De bewoners bundelden hun krachten in deze natuurvereniging. [www.opbouwwerk.nl](http://www.opbouwwerk.nl)

### **Ruimte Maken**

Dit is een werkwijze die ontwikkeld is om mensen te helpen van hun buurt een inspirerende plek te maken. Het proces van Ruimte Maken is bedacht door Global Plan Action. Het concept hiervan is overgedragen aan Stichting Wensenwerk die het proces samen met coaches begeleid. Ruimte Maken is een proces van bewoners zelf. Als het proces eenmaal is aangeslingerd, heeft het geen centrale organisatie meer nodig en nemen bewoners het over. [www.ruimtemaken.nu](http://www.ruimtemaken.nu)

### **Buurtservicepunten**

Bewoners kunnen klachten over veiligheid en leefbaarheid in de openbare ruimte bij het buurtservicepunt melden. Een coördinator zorgt dat de klachten op de juiste plek terecht komen, besproken worden en tot acties leiden. Vanuit het buurtservicepunt wordt samen met bewoners en professionals acties bedacht en uitgevoerd om de veiligheid en leefbaarheid in de wijk te verbeteren. [www.instrumentenwijzer.nl](http://www.instrumentenwijzer.nl)

### **Buurtbemiddeling**

In het project bemiddelen bewoners zelf bij conflicten tussen burens of conflicten in de buurt. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van de mediation-technieken die ontwikkeld zijn door het Landelijk Expertisecentrum Buurtbemiddeling. De buurtbewoners worden ondersteund door een professionele coördinator. [www.instrumentenwijzer.nl](http://www.instrumentenwijzer.nl)

### **Marokkaanse buurtvaders**

De buurtvaders lopen iedere avond in groepen van 2 tot 6 personen rondes door de wijk, uitgerust met een mobiele telefoon. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat de buurtvaders voor de jongeren aanspreekpunt of vertrouwenspersoon zijn. Bij problemen kunnen de buurtvaders contact opnemen met de politie of buurtregisseur. [www.instrumentenwijzer.nl](http://www.instrumentenwijzer.nl)

### **De ontwikkeling van een instapmodel in de wijk**

Dit project heeft als doelstelling om op wijkniveau vragen van cliënten te helpen te verhelderen, informatie te verstrekken, cliënten te verwijzen en te bemiddelen tussen dienstverlenende instellingen en de cliënt. Hiermee wil men bereiken dat (ex)GGz-clieñten in de wijk sneller de zorg krijgen die aansluit bij henzelf en de directe leefomgeving. Daarnaast heeft dit project als doel om cliënten te helpen hun weg te vinden naar reguliere maatschappelijke voorzieningen in de eigen wijk  
[www.regioconsult.nl](http://www.regioconsult.nl)  
[www.kwartiermaken.nl](http://www.kwartiermaken.nl)

### **Bureau rechtstreeks**

Dit Utrechtse project gaat uit van de gelijknamige vrijwilligersorganisatie en heeft als doel de sociale netwerken van ouderen te versterken. Hiervoor worden zogenaamde 'contactvrijwilligers (soms afkomstig uit dezelfde buurt als de bewoners zelf) ingezet. Vrijwilligers blijken graag in hun eigen buurt te werken. [www.stade-dienstverlening.nl](http://www.stade-dienstverlening.nl)